

BOEKENGELUK

vrij naar 'La bibliotecaria de Auschwitz' (De bibliothecaresse van Auschwitz) door Antonio Iturbe

PERSONAGES

DITA, EDITA ADLEROVA, bibliothecaresse

FREDY HIRSCH, directeur Blok 31

AVI OFIR, leraar

MENEER LICHTENSTERN, leraar en directeur

MENEER MORGENSTERN, leraar

MIRIAM EDELSTEIN, lerares

MARGIT, vriendin van Dita

RENEE NAUMANN, vriendin van Margit

DUDINE, naaister

LIESL, moeder van Edita

JOSEF MENGELE, kamparts

Twee SS'ERS

LUDWIG, kapo

KOMMANDANT SCHWARTZHUBER

WELLS, auteur

HANS CASTORP, personage uit 'De Toverberg'

SVEJK, hoofdpersoon uit 'De lotgevallen van de brave soldaat Svejek'

KINDEREN

Vijf GEVANGENEN

VIKTOR PESTEK, SS'er, vriend van Renee

KURT, verzetsstrijder in het kamp

Twee ENGELSEN

STEM

*Dubbelrollen zijn mogelijk.

DECOR

De scène stelt één grote barak voor. Suggestie van muren met kindertekeningen van Sneeuwwitje en de dwergen. In een hoek: een verhoog met de suggestie van een afzonderlijk kamertje met tafel, stoel en kastje.

In het midden van het podium staan een zestiental krukjes.

Vooraan op de scène ruimte laten voor ontmoetingen van personages.

1ste AKTE

1ste scène

Vier leerkrachten: iedere leerkracht heeft voor zich vier krukjes met kinderen. In het kamertje zit Fredy Hirsch.

Spot op leerkracht 1

1ste leerkracht heeft een meetkundeboek in de hand en tekent in de lucht een gelijkbenige driehoek.

AVI OFIR

Hoe heet deze meetkundige figuur?

KIND

Een driehoek.

AVI OFIR

Heel goed. Maar het is een speciale driehoek. Wie heeft dat gezien?

KIND

Ik.

AVI OFIR

En wat heb jij opgemerkt?

KIND

Dat de zijden gelijk zijn.

AVI OFIR.

Mooi. Als twee zijden van een driehoek gelijk zijn, dan hebben we een gelijkbenige driehoek.

Hoe heet een driehoek waarvan twee zijden gelijk zijn?

KIND

Een gelijkbenige driehoek.

AVI OFIR

Maar er is meer.

Kinderen tonen hun nieuwsgierigheid.

Haha! Jullie zijn nieuwsgierig. Luister. Als twee zijden van een driehoek gelijk zijn, dan zijn de hoeken daartegenover ook gelijk. Gaan we dat onthouden?

KINDEREN SAMEN

Ja, meneer.

Spot op leerkracht 1 uit

Spot op leerkracht 2

LICHTENSTERN

Hier heb ik mijn atlas.

Toont een kaart van Europa.

LICHTENSTERN

Dit werelddeel kennen jullie.

4 KINDEREN

Europa.

LICHTENSTERN

Welke rivieren hebben we al bestudeerd?

KIND

Euh... de Donau.

LICHTENSTERN

Goed. Nog?

KIND

De Rhône.

LICHTENSTERN

Er zijn er nog veel in Europa. Vandaag hebben we het over de Rijn. Een heel lange rivier. Hoe lang denken jullie?

...

Raad eens. De Donau was lang. Weet je het nog?

KIND

3200 kilometer.

LICHTENSTERN

Iets te lang. 2860 km.

Wel, de Rijn is korter, maar toch nog lang. 1233 kilometer. Hij ontspringt in de Zwitserse Alpen en hij mondt uit in de Noordzee.

Spot op leerkracht 2 uit

Spot op leerkracht 3

MORGENSTERN

Lieve kinderen, ik ga jullie vertellen over plagen.

KIND

Wat is dat, meneer?

MORGENSTERN

Wel, een plaag is, laten we zeggen, een gebeurtenis waarvan mensen veel last hebben.

KIND

De Duitsers!

MORGENSTERN

Sst! Dat is geen gebeurtenis.

KIND

't Is wel een feit. Ze plagen ons wel, he!

MORGENSTERN

Ja, ik kan je geen ongelijk geven. Goed. De plagen waar ik het over heb, worden veroorzaakt door kleine dieren.

Welke kleine beestjes kennen jullie?

KIND

Muizen, vliegen...

MORGENSTERN

Nog!

KIND

Kikkers, luizen...

MORGENSTERN

Die laatste kennen we goed. We hebben ze allemaal.

KIND

Ze beginnen weer!

MORGENSTERN

Nu. De Heer stortte tien plagen uit over Egypte.

Wie was de baas in Egypte?

KIND

De farao.

MORGENSTERN

Heel goed. Van de farao mocht het volk van Israël, het volk van Jahweh, zijn land niet verlaten. En wat deed Jahweh?

Hij veranderde water in bloed. En bijgevolg rezen er problemen. Welke?

KIND

De gewassen groeiden niet meer.

KIND

Er was geen water meer voor de mensen.

MORGENSTERN

Wat zijn jullie verstandig! Maar ook de sprinkhanen hadden dorst, en die stortten zich op de sappige gewassen...

Spot op leerkracht 3 uit

Spot op leerkracht 4

EDELSTEIN

Bonjour, mes enfants.

KINDEREN SAMEN

Bonjour, madame.

EDELSTEIN

Wij kennen de volgende woorden: apostel, venster, kasteel... in deze drie woorden komt de letter s voor.

Het Franse woord voor 'apostel'.

KIND

Apôtre.

EDELSTEIN

Bien. Venster.

KIND

Fenêtre.

EDELSTEIN

Correct. Kasteel.

KIND

Château.

EDELSTEIN

Oui. Wij kennen allen een accent grave, een accent aigu. Maar in het Frans bestaat nog een ander accent: een accent circonflexe. Het lijkt op een hoedje.

We plaatsen een accent circonflexe op de vorige letter: dus op de o van...

KIND

Apôtre.

EDELSTEIN

Op de tweede e van...

KIND

Fenêtre.

EDELSTEIN

En op de eerste a van...

KIND

Château.

STEM

Zes – zes - zes

MORGENSTERN

Dat duivelse getal!

Alle groepen worden belicht. Spanning op de gezichten.

Uit een groep kinderen springt een meisje op: Dita. Ze loopt naar de leerkrachten Avi Ofir en Lichtenstern, en trekt het boek uit hun handen. Als ze vier boeken heeft, verbergt ze die onder haar jurk.

STEM

Achtung! Inspektion!

2de scène

Twee SS'ers stappen binnen en beginnen te inspecteren. De vier groepen kinderen staan op en zeggen om beurten een aftelrijmpje.

1ste GROEP

Op een muurtje

Lag een zuurtje.

Ik stak het in mijn mondje

't Was een vogelstrontje.

2de GROEP

Een twee

Kopje thee

Een klontje

Erbij

Af ben jij.

3de GROEP

Inne minne makke

Oliekoeken bakken

Vrouw kookt brij

Af ben jij.

4de groep

De maan is rond.

Twee ogen en een mond.

En op je blote k...

Jozef Mengele, kamparts en Hauptsturmführer, komt binnen en fluit de 5de symfonie van Beethoven.

Mengele bekijkt Dita die erg zenuwachtig is. Kinderen gaan voor Dita staan.

KIND

Een plaag.

MORGENSTERN

Ssst!

KIND

Hij komt ons wel plagen.

KIND

In 't zwart!

KIND

fluisterend

De engel des doods!

Fredy Hirsch komt uit zijn kamertje, salueert.

SS'ers naar de kamer van Hirsch, komen naar buiten met papieren en geven ze aan Mengele.

MENGELE

Dat zijn rapportages van Blok 31. *bekijkt ze*

...

Alstublieft, meneer Hirsch.

HIRSCH

Herr Doktor Mengele.

SS'ers schoppen krukjes omver. Enkele kinderen slaken kreten. Inspectie van de kinderen.

Leerkrachten worden gefouilleerd door SS'er 1.

SS'ER 2

Tegen Morgenstern

Komm mal hier.

SS'er neemt hem de bril af en laat hem vallen.

SS'ER 2

Klungel! Uilskuiken!

Miriam Edelstein wordt door SS'er 1 door elkaar geschud.

Mengele observeert Dita, maar wordt afgeleid door de woordenwisseling tussen SS'er en Morgenstern.

MORGENSTERN

Mag ik terug naar de kinderen? Als u het goedvindt natuurlijk, anders blijf ik hier staan tot u zegt dat ik weg mag. Ik wil u echt geen overlast bezorgen.

SS'ER 2

Stomme oude jood. Als je niet maakt dat je op je plaats staat, knal ik je af.

MORGENSTERN

Tot uw orders. Zoals u wilt. Ik wilde u echt niet tot last zijn. Ik houd van goede manieren en ik wil zo goed mogelijk samenwerken.

SS'ER 2

Naar je plaats, schlemiel!

MORGENSTERN

Nogmaals mijn excuses. Het lag niet in mijn bedoeling u te onderbreken.

SS'ER 2

Kop dicht voor ik er een kogel doorheen jaag.

De SS'ers en Mengele verdwijnen.

3de scène

Hirsch keert even terug naar zijn kantoortje en komt terug met zes boeken.

HIRSCH

Dita, probeer in 't vervolg niet nerveus over te komen. Bedankt, meneer Morgenstern.

MORGENSTERN

Graag gedaan. SS'ers zijn niet te vertrouwen.

EDELSTEIN

Ze kunnen je gewoon oppakken en vermoorden.

LICHTENSTERN

En nooit rennen. Altijd rustig. Voor hen ben je dan verdacht, en dat zou ons allemaal het leven kunnen kosten.

HIRSCH

Ook niet overdrijven, meneer Lichtenstern. Hoe dan ook, Edita Adlerova...

DITA

Zeg maar Dita, meneer Hirsch.

HIRSCH

Ik ben trots op je, Dita. Voor we met z'n allen hier in Auschwitz zijn aangekomen, hebben we in Theresienstadt gezeten. En daar heb ik jou als een goede bibliothecaresse leren kennen. Jij duwde de boekenkar. Jullie weten dat boeken in het kamp ten strengste verboden zijn.

Iedereen knikt.

DITA

En toch hebben we een kleine bibliotheek. Excuseer dat ik u onderbreek, meneer Hirsch.

HIRSCH

Iedere dag zal Dita ze uitlenen en ze daarna ophalen... wat zeg ik: verstoppen! Op een geheime plaats in mijn kantoortje.

DITA

Hier heb ik er twee: elementaire meetkunde en een atlas.

HIRSCH

En ik heb er nog zes!

Geeft ze aan Dita.

DITA

Acht!

Gegniffel

HIRSCH

Stel ze voor.

DITA

Een korte geschiedenis der wereld van H.G.Wells – meer dan boeiend-, een Russische spraakkunst – niet gemakkelijk -, een Franse roman, wacht even, wat lees ik? Nee, niet de drie musketiers, maar wel: de graaf van Monte-Cristo; nu iets moeilijker: Inleiding tot de psychoanalyse van een zekere Freud; een Russische roman, en dan een Tsjechische: De lotgevallen van de brave soldaat Svejk.

Dat is onze bibliotheek. Jullie glimlachen, en terecht. Het is niet direct een overvloed. Maar ik ben ervan overtuigd dat onze leerkrachten ook menselijke boeken kunnen worden.

Sommigen trekken gezichten.

Misschien dat ik ook zo zou reageren, meneer Hirsch?

HIRSCH

Dank je wel, Dita.

In ons geheime schooltje zullen jullie verstoeld staan. Wees maar zeker.

Jullie mogen gaan, maar denk erom: eerste plicht: mondje...

ALLEN

Dicht.

Iedereen verlaat de scène, behalve Dita en Hirsch.

4de scène

HIRSCH

Kom mee, dan kan je de boeken opbergen.

DITA

Verstoppen, bedoel je.

HIRSCH

Precies. Dita, luister eens even.

Dita streelt de boekenruggen, en verstoep de boeken.

De lotgevallen van Svejk, eerlijk gezegd, dat boek is niet geschikt voor meisjes.

DITA

Meneer Hirsch, iedere ochtend zie ik lijkenkarren voorbijrollen. Elke dag trekken tientallen mensen de gaskamers in. Denkt u nu echt dat ik van slag geraak door wat Svejk meemaakt?

HIRSCH

De auteur van de lotgevallen was alcoholist en godslasteraar.

DITA

En dan? Ik zal mijn taak van bibliothecaresse en boekenverzorgster echt ter harte nemen, meneer Hirsch.

Licht dooft, spot vooraan.

5de scène

Dita loopt wat nerveus over het podium.

MARGIT

He, Dita! Wat is er, meid? Je lijkt me zo onrustig.

DITA

Je zou voor minder, Margit. Ik moet ervan kotsen.

MARGIT

Is het zo erg? Inspectie gehad misschien?

DITA

Wat denk je? En Mengele was er ook. Hij heeft me lang bekeken. Zijn ogen, Margit!

Ik voelde de grond onder mijn voeten wegzinken.

MARGIT

Hier in Auschwitz hoor je de meest afschuwelijke dingen. Mengele zou blauwe inkt in de ogen van kinderen spuiten. Je houdt het niet voor mogelijk. Zeg, wat doen je ouders hier in het familiekamp?

DITA

Mijn vader maakt draagbanden voor geweren, en mijn mama petten.

MARGIT

Dat is nog altijd beter dan lijken naar het crematorium dragen en latrines schoonmaken.

DITA

Hoe is het in jouw barak?

MARGIT

Er wordt gestolen als de kraaien. Men pakt zelfs het brood van kinderen af.

DITA

Auschwitz is dodelijk voor onschuldige mensen. Waar lig jij in het stapelbed?

MARGIT

Ik in een benedenbed. De vrouw die boven me ligt, heeft al een tijd diarree. Het loopt in stralen naar beneden.

DITA

Ik heb meer geluk: het bovenbed. Margit, ik heb een goed idee.

MARGIT

Laat horen, meisje.

DITA

Vraag voor je verjaardag een... paraplu.

MARGIT

Dita! Hoe durf je? *lacht*

DITA

Gelukkig dat we nog kunnen lachen. Als er een nieuw transport aankomt... ruzies, geschreeuw, vechtpartijen.

MARGIT

Bij ons is het net hetzelfde. Vrouwen hangen met hun benen over de rand van het bed om hun territorium af te bakenen.

DITA

Weet je, Margit, dat ik soms doodsbang ben. Een paar dagen geleden was er bij ons in de barak een vreselijk wijf. Verschrikkelijk! Ik kon me echt niet inhouden. En plots zei ik:

“Beste mevrouw, denkt u dat de abrikozen dit jaar op tijd rijp zijn?”

MARGIT

’t Is niet waar!

DITA

Mijn mama proestte het bijna uit!

MARGIT

Afschuwelijk, Dita. Moge God ons behoeden.

DITA

Ik zou zeggen: tot morgen.

MARGIT

Dag, Dita.

Margit af

2de AKTE

1ste scène

Schemer. Mengele verschijnt. Dita buigt het hoofd en gaat opzij. Mengele stopt.

MENGELE

Zo alleen hier? Eigenlijk is dat een meevaller. Voor mij! Ik ben je aan het zoeken.

DITA

Mij?

MENGELE

Zelden, haast nooit vergeet ik gezichten. Nummer?

DITA

67894

MENGELE

Ik hou je al een tijdje in de gaten. Ook als je denkt me niet te zien, heb ik je in 't vizier.

Als je denkt dat ik je niet hoor, dan heb je 't mis. Ik, ik weet alles. Als je ook maar enigszins afwijkt van de kampregels, eindig je op de autopsietafel. Je boft, want ik moet nu gaan. Een paar zigeunerkinderen wachten op dit ogenblik op mij, op oom Josef.

Mengele verdwijnt, Dita kijkt hem na.

2de scène

Spot op Dita

DITA

Wat een ijskoude blik heeft die man! Hij weet het van de boeken. Hoe kan ik nog bibliothecaresse zijn met de engel des doods op de hielen? Het kwaad in hoogsteigen persoon!

De volgende keer steekt hij een injectienaald in mijn hart. Ik kan niet langer de boeken van Blok 31 beheren.

STEM

Jij bent bang, Dita. Je bent geschrokken. Wij begrijpen dat. Uiteindelijk ben je nog een kind.

DITA

Kind! Ik een kind? Nee! We woonden in een modern huis in de stad Praag. In 1939 begonnen de

nazi's ons te pesten. Ze verplichtten ons een onderkomen te betrekken buiten de stad. Weten jullie waar wij mochten spelen? ... Nergens meer! Of toch! Ja, op de begraafplaats voor Joden.

En op een dag werden we afgevoerd naar het modelkamp Theresienstadt. Een Joods getto!

Nee, ik voel me geen kind. Om kind te zijn moet je een jeugd hebben.

Ik ben een vrouw. Een vrouw! Ik geef niet op, ik laat de

bibliotheek niet in de steek. Wijken? Nooit! Ook niet voor die duivelse dokter Mengele.

Licht dooft. Dita naar kantoortje van Hirsch waar de boeken liggen.

3de scène

Hirsch komt al lopend de barak binnen en ziet Dita.

HIRSCH

He, Dita!

DITA

Je lijkt wel buiten adem.

HIRSCH

De laatste meters waren er te veel aan. Ik heb me echt moeten inspannen.

DITA

Als je aan sport doet!

HIRSCH

Ik ben blij dat ik heb volgehouden. En voor vandaag... is 't goed geweest.

Dita volgt Hirsch die naar zijn kantoortje trekt.

Sport versterkt de Joodse geest, Dita.

DITA

In deze omstandigheden is sporten meer dan een inspanning.

HIRSCH

Ik voel dat er iets is, Dita. Laat horen.

DITA

Fredy, ik ben helemaal in de war. Mengele! Hij heeft me gewaarschuwd.

HIRSCH

Hoezo Mengele?

DITA

Bij de inspectie moet hij me danig in het oog hebben gehouden. Vermoedt hij misschien iets?

Als ik één stap verkeerd zet, kom ik op de autopsietafel terecht. Zijn eigen woorden.

HIRSCH

Jij denkt dat hij de boeken heeft gezien?

DITA

Ja.

HIRSCH

Nee! Dan had hij meteen gereageerd. Ik ken hem. Wees niet bang, Dita. Zowel jou als mij krijgen ze niet klein. Wij moeten overleven.

DITA

Oma zei altijd: 'Wie angst heeft, krijgt er ook van.'

HIRSCH

Je oma is een heel verstandige vrouw.

DITA

Ik twijfel eraan of ik nog wel bibliothecaresse wil en kan zijn.

HIRSCH

Wat hoor ik? Nee, Dita. Daarvoor ben jij te gedreven. Hoe zou het zonder jou zijn?

DITA

Je bewijst me teveel eer.

HIRSCH

Wij samen, samen, staan tegenover de machtigste militaire vernietigingsmachine.

DITA

Kunnen we daar wel tegenop?

HIRSCH

Niet twifelen, Dita!

DITA

Ik denk aan de boeken.

HIRSCH

De bibliotheek en Dita zijn één. Jij bent uit het goede hout gesneden.

DITA

Meneer Hirsch, Fredy, ik geef de bibliotheek niet op.

HIRSCH

Zo wil ik het horen. Maar wees extra voorzichtig. Blijf alert. Kijk altijd goed om je heen.

DITA

Me inzetten voor de bib, daar wil ik voor overleven.

HIRSCH

Je bent een meisje naar mijn hart. Maar zoek niks achter die woorden van Mengele.

DITA

Neenee. Wat ga jij nog doen?

HIRSCH

Verslagen maken... voor wie? Voor de nazi's die in de verste verte niet geïnteresseerd zijn.

DITA

Ik ga wandelen, maar ik ben op mijn hoede!

4de scène

Spot op Hirsch die zich op zijn stoel laat neervallen.

HIRSCH

Zingen, rijmpjes, vertellingen! Wat voor zin heeft het allemaal?

De kinderen... de toekomst? Cliché! Maar zij zijn wel de enigen die alles waard zijn.

Kop op, Fredy, niet versagen.

Nee, ik mag ze niet teleurstellen, maar hoelang nog?

Staat op en begint te pompen.

Wij zijn een team. Als wij ons inspannen, gaat de vermoeidheid vanzelf over.

Op en neer – fluitje tikt tegen de grond.

Niet zwak zijn, Fredy. Volhouden. Wat volhouden? Ik moet open en eerlijk zijn.

Als ik ze de waarheid vertel, dan is alles... het best houd ik alles voor mezelf. Als ik het zeg,

dan mis ik de bewondering waar ik voor geijverd heb. Fredy, je bent een ijdeltuit.

Zucht

Sport, sporten, ik sport, ik sportte, ik zal altijd sporten, ik heb gesport, ik had gesport,
ik zal hebben gesport.

Sport... tanden op elkaar. Sport is geen opgave, het is een uitlaatklep.

Op en neer..

Gaat terug op zijn stoel zitten.

Ik ben Fredy Hirsch, een Joodse Akenaar, geboren in 1916. Waar is de tijd bij sportafdeling

Maccabi?

De kameraadschap, de spelletjes, de jongens die gitaar speelden of iemand die een mooi verhaal vertelde over de martelaren van Israël.

Hoe vaak ging ik niet in mijn eentje basketballen?

Als een gek liep ik vijf keer naar de hoek van de straat binnen drie minuten.

Ik herleefde bij het organiseren van excursies...

Ik werd uitgenodigd op feestjes waar de eerste koppeltjes ontstonden, maar ik verzon redenen om niet te hoeven gaan. Ik alleen wist waarom. Ik alleen!

Mijn leven gaf ik om een volleybal- of basketbalteam te formeren.

Vechten tot het uiterste. Vechten voor de overwinning. Niet huilen als je verliest.

Nu kan je niet tevreden zijn, he, Fredy! Neen, want ik verzwijg de waarheid.

5de scène

Dita loopt over het podium en komt Dudine tegen die kleine stukjes afgebroken ijzerdraad zoekt om er naalden van te maken.

DITA

Excuseer, bent u niet Dudine, de naaister?

DUDINE

En wie ben jij, jongedame?

DITA

Ik ben Dita, Edita Adlerova. Ik heb horen zeggen dat u degelijk verstelwerk verricht.

DUDINE

Jas inkorten... een halve portie brood; broekband repareren... twee sigaretten; jurk maken plus de stof leveren... een hele portie brood. Waarvoor is het?

DITA

Ik had graag twee binnenzakken in deze bloes aan de zijkanten.

DUDINE

Okselstukken onder je kleding dus. Waar ga je die geheime zakken voor gebruiken?

DITA

Geheim! Om eerlijk te zijn. Ik wil wat dingen van mijn overleden grootouders altijd bij me dragen.

DUDINE

Je staat te liegen! Eigenlijk kan het me geen reet schelen al steek je er een pistool in.

Dan kan je hier enkelen overhoop schieten.

Luister, ik vraag het alleen om te weten of ik de zakken extra stevig moet maken.

Ik wil niet dat die bloes gaat scheef hangen.

DITA

Het is zwaar, maar zeker geen pistool.

DUDINE

Heb je stof bij je? *Dita schudt van nee.*

Tante Dudine heeft nog wel een lapje. Een halve portie brood met margarine, en nog een kwart portie voor de stof. Wat denk je?

DITA

Akkoord.

DUDINE

Ga je echt niet afdingen?

DITA

Alles heeft zijn prijs.

DUDINE

Dita, Dita is het, he! Je hebt nog fatsoen. Ik hoef die boter niet. Een halve portie brood is genoeg.

En die stof? Och, die krijg je. Tot binnenkort.

Bij het afscheid kijkt Dita haar achterna. Ze wordt op de schouder getikt door Margit.

6de scène

Dita slaakt een gil.

MARGIT

He! Slecht geweten!

DITA

Je deed me schrikken. Het is die ellendige arts.

MARGIT

Dat was wel een vrouw, dacht ik.

DITA

Als ik aan hem denk! Hij heeft me bedreigd, Mengele!

MARGIT

Wat?

DITA

Hij verliest me niet uit het oog. Als hij me betrapt op iets verdachts, snijdt hij me open als een rund in een slachthuis.

MARGIT

Afschuwelijk! Kijk maar goed uit.

DITA

Moet jij me eens zeggen hoe je dat doet: goed uitkijken.

MARGIT

Geen ondoordachte dingen doen.

DITA

Wees gerust.

MARGIT

Gisteren, he, heb ik bij de toiletten iets vreselijks gehoord.

DITA

Je maakt me nieuwsgierig.

MARGIT

Het gaat over Mengele. Die doet aan duivelsverering. Met zwarte kaarsen gaat hij 's nachts het bos in.

DITA

Onzin!

MARGIT

Neenee, nazi's hebben geen geloof. Heidenen doen zoiets. Ze vereren Satan.

DITA

Ja, wij worden beschermd door God. Hoewel! Ik voel me hier anders niet bepaald beschermd.

MARGIT

Mengele is de duivel in eigen persoon. Bij zwangere vrouwen snijdt hij, zonder verdoving, de buik open. En daarna ook de foetus.

...

Je zegt niks.

Gezonde mensen krijgen tyfusbacteriën ingespoten om te zien hoe de ziekte zich

ontwikkelt.

DITA

Zwijg, Margit!

MARGIT

Waarom zou ik? Er wordt gezegd dat hij tweelingzussen dwingt gemeenschap te hebben met tweelingbroers om erachter te komen of ze dan ook tweelingen krijgen.

Dita, wees extra waakzaam.

DITA

Ik zal goed uitkijken.

MARGIT

Hoe dan ook, neem die dreigementen van Mengele ernstig. Bidden, Dita.

DITA

Margit! Je lijkt mijn moeder wel.

MARGIT

Is dat slecht?

DITA

Mijn moeder mag hier niks van weten.

MARGIT

Hoe gaat het met je vader?

DITA

Niet goed.

MARGIT

Ik vind wel dat je alles aan je moeder moet vertellen.

DITA

Margit!

Licht dooft.

7de scène

Dita met nieuwe bloes op weg naar de kamer van Hirsch meldt zich.

HIRSCH

Ha, Dita.

DITA

Dag, Fredy.

Haalt de plank uit de vloer en pakt een viertal boeken.

Fredy bekijkt haar, Dita doet haar bloes open, Fredy slaat de ogen af, hij knikt tevreden.

HIRSCH

Jij bent een geweldige meid.

DITA

Voor vanochtend: twee aanvragen: het algebraboek en een korte geschiedenis van de wereld.

HIRSCH

Met zo'n gedreven bibliothecaresse kan er niks fout lopen.

Dita verlaat Hirsch. Ondertussen is Avi Ofir met zijn groep binnengekomen.

8ste scène

DITA

U had het wiskundeboek gevraagd, meneer Ofir.

De kinderen kijken, gaan naar de leraar, raken het boek aan.

AVI OFIR

Dita, zoals je kan zien, hebben de kinderen meer dan belangstelling voor een boek als dit.

Voor hen is een boek het leven zonder gevangenschap en zonder angst.

DITA

Boeken brengen ons dichterbij het normale leven.

AVI OFIR

En daar droomt ieder van ons van.

DITA

Ik besef maar al te goed waarom de nazi's ze verbieden.

Ondertussen zijn Lichtenstern, Morgenstern en zijn groep binnengekomen.

AVI OFIR

Weten we het nog van vorige keer?

$a+b$ in het kwadraat?

KIND

Is a tot de tweede plus $2ab$ plus b^2 sterft weg

9de scène

Morgenstern is met zijn groep gaan zitten. Ook Lichtenstern is binnengekomen.

DITA

Meneer Morgenstern, zoals u gevraagd hebt: een korte geschiedenis van de wereld.

MORGENSTERN

Dank je wel, Dita.

Beste kinderen, nog één les over het Romeinse rijk. Wat hebben we de vorige keer gehoord?

Morgenstern begint onhoorbaar les te geven. Spot op Lichtenstern.

LICHTENSTERN

De bibliotheek werkt goed, zie ik.

DITA

Ik moet je iets laten zien, meneer Lichtenstern.

Dita toont haar bloes.

DITA

Wat denkt u daarvan?

LICHTENSTERN

Erg inventief, zou ik zeggen.

DITA

Meneer Hirsch vond het ook goed hoe ik de boeken nu kan verstoppen.

Nu dacht ik het volgende. Misschien zouden we een paar van die binnenzakken laten maken voor een andere assistent.

LICHTENSTERN

Waarom?

DITA

Dan kunnen de leerkrachten een hele dag over de boeken beschikken.

LICHTENSTERN

Ik begrijp het niet goed.

DITA

Ik zou de boeken hier op het muurtje kunnen plaatsen, dan kunnen ze bij het wisselen van de les meteen worden geleend.

LICHTENSTERN

En als er inspectie is?

DITA

Een tweede assistent moet ook over zo'n bloes kunnen beschikken.

LICHTENSTERN

Dat is te gevaarlijk, maar ik wil er wel met meneer Hirsch over spreken.

Lichtenstern op weg naar Hirsch

Spot op Morgenstern

MORGENSTERN

Proficiat. We hebben het Romeinse rijk zonet laten vallen. In welk jaar was dat?

KIND

470.

MORGENSTERN

Voor of na Christus?

KINDEREN SAMEN

Naaa!

MORGENSTERN

Maar het is nog niet juist. We moeten accuraat leren zijn.

KIND

476.

MORGENSTERN

Heel goed. Alstublieft, mejuffrouw de bibliothecaresse.

DITA

Dank u wel, meneer Morgenstern.

MORGENSTERN

De volgende les gaat over Romeinse gebouwen.

Kinderen applaudiseren.

DITA

Dat lijkt me erg boeiend.

MORGENSTERN

De triomfboog, het colosseum... weet je dat het colosseum... kinderen, jullie mogen gaan, hoor.

10de scène

DITA

Ik zou die les willen bijwonen. U bent zo...

MORGENSTERN

Voor de oorlog was ik architect. Als de gruwel voorbij is, ga ik opnieuw gebouwen ontwerpen.

glimlacht

DITA

En wat zou het dan zijn?

MORGENSTERN

Lieve Dita, op dit moment heb ik geen puf meer. Ik ken zelfs de formules niet meer om de belasting van constructies te berekenen.

DITA

Maar, meneer Morgenstern, dat komt allemaal wel terug.

MORGENSTERN

Ik moet je iets opbiechten, Dita. Soms vraag ik een boek aan, en dan begin ik in de les over iets anders te vertellen.

DITA

Tja! De bibliotheek heeft niet zoveel boeken. Er moet wel mee worden gewerkt.

MORGENSTERN

Ik begrijp het. Mijn verontschuldigen, mejuffrouw Adlerova.

...

Weet je, ik voel me pas een echte leraar als ik een boek op mijn knieën voel.

Dita lacht.

MORGENSTERN

Als ik uit een boek vertel dat op mijn schoot ligt, dan luisteren de kinderen.

Boeken herbergen de wijsheid van wie ze heeft geschreven. Boeken vergeten niks.

...

Boeken weten alles.

...

Morgenstern begint papieren vogeltjes te vouwen.

11de scène

Lichtenstern wenkt Dita.

DITA

En?

LICHTENSTERN

Directeur Hirsch gaat akkoord, maar bij het minste vermoeden dat er inspectie is, moeten de boeken worden opgeruimd.

DITA

Dus krijg ik hulp in de bibliotheek?

LICHTENSTERN

Jij bent verantwoordelijk.

DITA

Geeft hem een kus.

Maar dat is geweldig, meneer Lichtenstern. Morgen gaat de bibliotheek officieel open.

LICHTENSTERN

Al mompelend verdwijnt hij. Licht dooft.

Dat gedoe met die boeken!

12de scène

Voor de barak

MARGIT

He, wat zie je er gelukkig uit? Is er iets?

DITA

Ja, de bibliotheek opent morgen plechtig haar deuren. Je hebt een vriendin meegebracht.

MARGIT

Dat is Renee.

...

En dat is Dita.

RENEE

Dita.

DITA

Ik ben blij dat wij, meiden onder elkaar, even samen kunnen zijn. Maar jullie zien er wel moe uit, als ik dat mag zeggen.

RENEE

De hele dag greppels graven.

MARGIT

Je kleren zitten helemaal onder modder.

RENEE

Dat word je gewoon. Maar er is iets anders.

DITA

Laat horen.

RENEE

Als we in de greppel werken, dan staat hij er.

DITA

Wie? Mengele?

RENEE

Maar nee. Een bewaker! En die kijkt steeds naar me.

Dita en Margit bekijken elkaar.

DITA

Daar worden die mannen voor betaald. Ze moeten gevangenen in de gaten houden.

RENEE

Hij kijkt anders naar me. Hij staart me aan. Hij volgt me met zijn ogen. Ik voel het.

MARGIT

Niet te veel denken, Renee.

DITA

Misschien beeld jij je te veel in?

RENEE

Hij lijkt mij wel alleen te controleren.

MARGIT

Je weet zeker dat het steeds dezelfde is?

DITA

Ha ja, want in uniform lijken ze allemaal op elkaar.

RENEE

Hij is klein. Je zou hem zo herkennen. Nu moet ik weg.

13de scène

MARGIT

Renee is geschrokken. Ben jij nooit bang, Dita?

DITA

Bah! Natuurlijk ben ik bang.

MARGIT

Soms lucht het op als je over je gevoelens kunt praten.

DITA

Voel jij het ook frisser worden?

MARGIT

Ja.

DITA

Zijn we alleen?

MARGIT

Het lijkt hier uitgestorven. En toch is hier iemand.

Melodie van Tosca van Puccini wordt gefloten. Dita ziet Mengele staan die zich weg haast.

DITA

Kijk daar! Ik heb toch geen fouten gemaakt? Die vermoedt toch iets van de bibliotheek.

MARGIT

Je bent bang.

DITA

Ik mag niemand in gevaar brengen.

MARGIT

Dat doe je niet.

DITA

Ik moet Fredy op de hoogte brengen.

Licht dooft.

14de scène

Hirsch in barak met leraren die potloden maken; Dita zit bij haar boeken die ze verzorgt.

HIRSCH

Collega's, pakketten die we krijgen, zijn voor meer dan de helft geplunderd. Ik weet dat, en toch blijf ik mijn best doen om een betere voeding voor de kinderen te krijgen.

Ik heb dokter Mengele *Dita kijkt op* gevraagd om meer ruimte voor de kinderen. D'r komen er altijd maar bij.

LICHTENSTERN

En aan welke plaats had je dan gedacht?

HIRSCH

Aan het magazijn naast de kleedkamerbarak.

LICHTENSTERN

Hoe reageerde hij?

HIRSCH

Hij ging akkoord.

AVI OFIR

Je begrijpt niet dat zo'n monster dat elke week honderden mensen de dood in jaagt zo menselijk kan zijn.

MORGENSTERN

Meneer Hirsch, als u praat met SS-officieren, moeten die wel respect hebben. U vertrekt geen spier.

U bent de waardigheid zelf.

HIRSCH

Kom, kom.

AVI OFIR

Een betere directeur voor ons schooltje kunnen we ons niet voorstellen.

HIRSCH

Hoe zit het met de potloden?

LICHTENSTERN

Er zijn maar weinig potloden. Daarom zijn we bezig.

MORGENSTERN

We gebruiken ze voor bijzondere gelegenheden.

LICHTENSTERN

De tekorten worden aangevuld.

HIRSCH

Ik zie het.

LICHTENSTERN

Oefening baart kunst.

AVI OFIR

Met stenen slijpen we lepeltjes tot een soort messen. Dan slijpen we daarmee punten aan stukjes afvalhout.

LICHTENSTERN

Ik houd de punt in het vuur en verbrand hem zodat er een koollaagje komt.

MORGENSTERN

Veel kunnen de kinderen er niet mee schrijven.

AVI OFIR

Daarom moeten we elke dag slijpen en branden.

HIRSCH

Er zijn ook zoveel kinderen.

DITA

Misschien dat ik mijn assistent kan inschakelen. Dan kunnen de leraren zich op hun lessen concentreren.

LICHTENSTERN

Een mooi initiatief, vinden jullie dat ook niet?

MORGENSTERN

Dita, ik zie dat je trots bent op je bibliotheek.

DITA

Ja, meneer Morgenstern. Dat is mijn leven. In Theresienstadt was ik al het hulpje van de bibliothecaresse daar. Door de straten duwde ik de boekenkar.

LICHTENSTERN

Daar mocht iedereen lezen. En hier is dat verboden.

DITA

Hier is ieder boek een groot kapitaal waard. Ginds werden boeken vaak gestolen om ze als toiletpapier of brandstof te gebruiken.

MORGENSTERN

Ze waren dus van groot nut!

DITA

En toch riep ik bij de rondgang: 'De bibliotheekboeken!' Dan kwamen de mensen uit hun onderkomen om door de boeken te bladeren.

AVI OFIR

En om te zien hoelang ze ermee konden doen! *Gelach*

HIRSCH

En zo heb ik Dita leren kennen.

LICHTENSTERN

Welke boeken koos u, directeur?

HIRSCH

Ik zocht liedboeken of dichtbundels voor bijeenkomsten op vrijdagavond wanneer ik met jongeren de sabbat vierde. Dan werd er gezongen en werden er verhalen verteld.

We hadden boeken zat.

DITA

Hier is het wel anders.

MORGENSTERN

Mag ik even in Freud bladeren?

AVI OFIR

Onze collega wil de dikte bekijken!

DITA

Wees er voorzichtig mee. Freud is kwetsbaar. Als je hem ruw openslaat, vliegt zijn analyse in het rond.

AVI OFIR

Wat kan je nou aanvangen met een Russische grammatica?

MORGENSTERN

Er is meer dan wiskunde in het leven! Kinderen mogen toch het cyrillische schrift zien.

AVI OFIR

Daar had ik niet aan gedacht. Goed punt.

DITA

Onze boeken zijn kostbaarheden. Ze mogen niet worden beschadigd.

HIRSCH

Je hebt een mooie bibliotheek. Als je boeken wat averij hebben opgelopen, zeg het me.

Ik doe mijn uiterste best voor plakband, lijm en schaar.

LICHTENSTERN

Collega's, tijd voor ontspanning. We hebben lucht nodig.

HIRSCH

Wacht even, collega's. Ik wil het even met u hebben over de emigratie naar Palestina.

MORGENSTERN

Als het hier ooit voorbij zal zijn!

HIRSCH

Einde van de oorlog, of vroeger door ons, door het verzet.

Dita vecht tegen het indommelen, doet stilaan haar ogen dicht.

We zijn sterker dan de nazi's met hun moderne wapens en uniformen. Ons hart is sterker.

Het geeft ons meer kracht. Daarom keren we terug naar Palestina. Niemand zal ons meer

vernederen. Wij zullen ons wapenen met zwaarden, scherpe zwaarden. Wij zijn een volk van strijders en wij zullen alle aanvallen dubbel en dwars pareren.

Onze kracht zit niet in een uniform, maar in het geloof, in onze trots en vastberadenheid.

MORGENSTERN

Kijk, onze bibliothecaresse is in slaap gevallen. Ze heeft 'De Toverberg' in haar hand.

Licht dooft, de anderen verdwijnen.

15de scène

Dita doet haar ogen open, maar droomt.

Voor haar staat Hans Castorp, hoofdfiguur uit 'De Toverberg'.

DITA

Dag... maar u komt me bekend voor...

CASTORP

Ik ben Hans Castorp, een creatie van Thomas Mann.

DITA

Want jij hebt een tijdje in een sanatorium in Zwitserland, in Davos verbleven, bij je neef.

CASTORP

Een tijdje? Ik had gedacht een drietal weken, het werd zeven jaar!

DITA

En aan hoeveel rustkuren heb je niet deelgenomen?

CASTORP

Ik ontdekte dat een maand de kleinste tijdseenheid was.

DITA

En de dagen herhalen zich steeds op dezelfde wijze.

CASTORP

Elk tijdsbesef vervaagt in de sleur van maaltijden en rustpauzen die elkaar dag na dag opvolgen.

DITA

Alles vloeit in elkaar.

CASTORP

Eenvormigheid, eentonigheid, het monotone van het landschap.

DITA

Soms weet ik niet meer hoe oud ik eigenlijk ben.

CASTORP

Het besef van tijd is verdwenen.

DITA

Het boek is veel echter en waarachtiger dan de nachtmerrie van de gaskamers in Auschwitz.

CASTORP

Ik weet niet waar jij het over hebt.

DITA

Dat is een lang verhaal. Jij blijft even oud.

CASTORP

Alleen de tijd is actief.

‘De Toverberg’ valt uit haar hand, Dita doet de ogen open en kijkt naar de kamer van Hirsch.

16de scène

Kapo Ludwig in wijde regenjas en met glimmende laarzen verlaat Hirsch. Geen van beiden neemt notie van Dita.

LUDWIG

Je kijkt zorgelijk, Fredy.

HIRSCH

Ludwig, we moeten voorkomen dat men erachter komt. Anders ben ik er geweest.

LUDWIG

Geen angst. Wat kunnen ze doen? Het zijn ook maar Joodse gevangenen.

Ludwig af.

17de scène

Spot op Dita

DITA

Wat doet die SS'er hier incognito?

Bedriegt Hirsch ons? Als hij niet te vertrouwen is, wie dan wel? Is hij niet diegene voor wie hij zich uitgeeft? Wie is hij?

Ik ken Hirsch niet. Mijn leven ligt in zijn handen. Als hij mij zou willen aangeven... waarom heeft hij het nog niet gedaan?

Maar waarom zou hij het doen? Blok 31 is zijn initiatief! Ik begrijp het niet.

Ik moet hem vertrouwen. Hij is geen verrader. Hij is trots op zijn Jood zijn. Hij gaat openlijk tegen de nazi's in. Hij riskeert zijn leven om kinderen een school te geven. Waarom? Waarom?

Licht dooft.

18de scène

Enkele boeken staan op het muurtje: Freud, Wells, De Toverberg...

Miriam Edelstein bekijkt de boeken.

DITA

Hebt u een mooie dag gehad met de kinderen, mevrouw Edelstein?

Edelstein neemt Wells vast.

EDELSTEIN

O ja, mocht Wells weten dat hij de buurman was van Freud, hij zou woest op je worden, Dita.

DITA

Waarom zegt u dat, mevrouw?

EDELSTEIN

Een rationalist en een verkoper van fantasieën naast elkaar!

DITA

Is Freud schrijver van fantasieverhalen?

EDELSTEIN

Freud was psychiater. Hij was Joods. Hij keek in het hoofd van de mensen.

DITA

En wat is er van hem geworden?

EDELSTEIN

Hij werd beroemd. Daarom is hij in '38 uit Wenen gevlucht en daarna is hij in Londen aangekomen.

Zijn boeken waren bij de eerste die Hitler in '33 deed verbranden.

DITA

En wie was Wells?

EDELSTEIN

Een vrijdenker, een socialist, een groot schrijver.

DITA

Als ik ze ieder aan een uiteinde zet?

EDELSTEIN

Laat ze maar staan. Wie weet leren ze nog iets van elkaar?

Weet je wat ik het liefst doe?

DITA

'k Zou het niet weten.

EDELSTEIN

Vertellen over Nils Holgerssons' wonderbare reis. Nils haalt gemene grappen uit met de dieren op zijn boerderij. Op een dag verschijnt er een kabouter die genoeg heeft van dat vervelende gedrag van Nils. En wat doet de kabouter?

DITA

'k Moet je het antwoord schuldig blijven.

EDELSTEIN

Hij tovert Nils om tot een piepklein mannetje. En nu, Dita, speel ik een gans.

Edelstein spreidt haar armen.

Nils klimt op de rug van een jonge, tamme gans. En die mooie gans voegt zich bij een vlucht wilde ganzen.

DITA

Dat moet toch heerlijk zijn boven de werkelijkheid te vliegen.

EDELSTEIN

Ik maak het verhaal kort. Als ik één detail vergeet, wijzen de kinderen me terecht. Ik beleef er zoveel plezier aan.

19de scène

Spot op Avi Ofir en zijn groep

AVI OFIR

Daarstraks het landklimaat, nu om te besluiten het zeeklimaat. Het is opmerkelijk dat de temperatuurverschillen tussen zomer en winter minder groot zijn dan bij een landklimaat. Welk klimaat hebben we hier in Auschwitz?

KIND

Landklimaat.

AVI OFIR

En we hebben het al goed gevoeld, he!

Roepen van bevelen door SS'ers

Raus! Schnell! Schnell! Verdammt Juden!

Geluid van aankomende treinen – huilende baby's

Kinderen worden zenuwachtig.

AVI OFIR

Kinderen, wees rustig. Er is geen enkele reden voor...

EDELSTEIN

Collega, wij doen alsof we niet weten wat er gaande is.

AVI OFIR

Zou het niet beter zijn ze te vertellen wat hier gebeurt?

DITA

Onderschat kinderen niet.

20ste scène

Lichtenstern komt binnen.

LICHTENSTERN

Dita heeft gelijk. Kinderen zijn ook bezorgd, ook al bieden we ze een zo normaal mogelijk leven.

EDELSTEIN

Ze mogen niet moedeloos worden.

AVI OFIR

We moeten laten zien dat het leven hier niet stopt. *Glimlacht*

LICHTENSTERN

Hoelang nog?

DITA

Ik ga de boeken wegleggen.

LICHTENSTERN

Ik zal de deur van meneer Hirsch zijn kamer opendoen.

DITA

Meneer Hirsch is er.

LICHTENSTERN

Hij zal het bezoek van het opperbevel aan onze school aan het voorbereiden zijn.

Anderen uiten hun verwondering.

Vandaag heb ik al heel wat gehoord.

Licht dooft.

21ste scène

Dita droomt. Wells verschijnt. Spot op Wells

WELLS

Zo geboeid door mijn boek 'Een korte geschiedenis...'

DITA

Ja, meneer Wells. Ieder boek is voor mij een andere wereld. Uw boek lijkt het meest op een schoolboek.

WELLS

Toch zo niet bedoeld, hoor!

DITA

Het doet me denken aan de school in Praag, voor de oorlog.

WELLS

En alles komt aan bod.

DITA

Bladert door het boek

Het ontstaan van de aarde, de geologische tijdperken: het precambrium, het cambrium, het tijdperk van de dinosauriërs...

WELLS

En dat is nog niet alles!

DITA

Nee, hier: de ondergrondse gangen van de piramiden...

WELLS

In mijn boek, meisje, loop je door de tijd. De tijdmachine bestaat dus.

DITA

In de vorm van boeken. Ik ben u dankbaar.

Ik moet echt weg, meneer Wells, ik moet op tijd zijn voor het appél.

Licht dooft.

22ste scène

Dita ontmoet Morgenstern die zijn favoriete vogeltjes vouwt.

MORGENSTERN

Ben je van het appél terug?

DITA

Het was koud.

MORGENSTERN

Eens wordt het zachter.

DITA

Landklimaat, meneer Morgenstern.

MORGENSTERN

Kan ik je ergens mee van dienst zijn?

DITA

Nee, niet echt. Ik was gewoon een ommetje aan het maken.

MORGENSTERN

Een halfuur wandelen per dag, en je leeft tien jaar langer.

DITA

Hier ook? *Beiden lachen.*

Meneer Morgenstern, als u hier in het kamp een geheim aan iemand moet vertellen, wie zou u dan blind vertrouwen?

MORGENSTERN

Waarom vraag je dat?

DITA

Nou, gewoon, zomaar.

MORGENSTERN

Kom op, meid. Je zit met iets.

DITA

Meneer Morgenstern, kent u meneer Hirsch al lang?

MORGENSTERN

We zaten samen in de trein. Dat was in september.

DITA

Wat vindt u van hem?

MORGENSTERN

Een keurige jongeman.

DITA

Dat is alles?

MORGENSTERN

Hij is goed gemanierd. Tegenwoordig lijkt een goede opvoeding er niet meer toe te doen.

DITA

Hoe bedoelt u?

MORGENSTERN

Egoïsme is hier in Auschwitz troef. Is het nu zo moeilijk om voor de soep in de rij te staan en je beurt af te wachten? je wordt steevast verdrongen.

DITA

Ik heb dat al meermaals ervaren. Maar als een mens honger heeft!

Meneer Morgenstern, denkt u dat meneer Hirsch iets verbergt?

MORGENSTERN

Wat dacht je? Natuurlijk!

DITA

Hoor ik goed?

MORGENSTERN

Boeken!

DITA

Dat weet ik ook wel.

MORGENSTERN

Je hoeft je niet op te winden, meisje. Jij stelt een vraag, en ik geef antwoord.

DITA

Neemt u me niet kwalijk. Wat ik u wilde vragen, is of u denkt dat we hem kunnen vertrouwen?

MORGENSTERN

Je stelt een merkwaardige vraag. Wat bedoel je met 'of we hem kunnen vertrouwen'?

Bedoel je als blokoudste?

DITA

Ik wil weten of u denkt dat meneer Hirsch zich anders voordoet dan hij is.

MORGENSTERN

Ja. Dat doe ik ook, en jij ook. Iedereen doet dat. Niemand hoeft te weten wat we werkelijk denken.

DITA

Juist.

MORGENSTERN

Je vraagt me wie er in dat ellendige Auschwitz te vertrouwen is.

DITA

Ja, dat is het.

MORGENSTERN

Tja, ik moet bekennen: ik vertrouw alleen mijn beste vriend.

DITA

Wie is uw beste vriend?

MORGENSTERN

Ikzelf. Ik ben mijn eigen beste vriend.

Licht dooft.

23ste scène

Bij het opengaan van het licht in de barak

STEM

Achtung!

SS'ers en Mengele stappen binnen.

HIRSCH

Welkom, heren officieren. Het is me een waar genoegen u hier te mogen ontvangen

in de ruimte waar de kinderen kunnen zingen, toneelstukjes opvoeren, knutselen.

Dankzij uw begrip, heren officieren, kunnen de kinderen hier rustig samenzijn; terwijl hun ouders in het kamp doorwerken.

Dita en Mengele bekijken elkaar.

SS'ER

Kom jij eens hier, meisje.

Ziet een vlek op haar kleedje.

Iedereen is in de barak op zijn paasbest, *Hirsch glimlacht* behalve jij!

Haalt zijn revolver uit holster en zet hem tegen Dita's hoofd. Iedereen kijkt verbaasd.

Jij hebt een grote vlek op je bloes. Zijn wij het niet waard om door jou piekfijn verwelkomd te worden.

DITA

O, meneer de officier!

SS'ER

Steekt revolver weg.

Ik had gedacht je mee te nemen naar de officiersmess om je daar te laten opdienen, maar je ziet er slonzig uit, Jodin!

De Duitsers verdwijnen.

24ste scène

Dita loopt naar Hirsch en pakt hem vast.

HIRSCH

Rustig, Dita. Ik ken dat.

DITA

Ik dacht dat het met mij gedaan was.

HIRSCH

Ik voel je trillen. Ga daar zitten en kom wat op adem.

DITA

Fredy, Mengele heeft me de hele tijd bekeken.

HIRSCH

Mengele haat de Joden niet. Daar is hij te intelligent voor.

DITA

Als hij ons niet haat, waarom doet hij dan in godsnaam aan deze waanzin mee?

HIRSCH

Dat komt hem goed uit. Hij is niet zo'n man voor wie wij, Joden, inferieure wezens zijn.

Hij bewondert veel dingen in ons.

DITA

Maar waarom mishandelt hij ons dan?

HIRSCH

Omdat we gevaarlijk zijn. Wij kunnen het tegen de Ariërs opnemen. En daarom wil hij ons vernietigen. Hij kweekt de suprematie van het Arische ras, zijn ras.

DITA

Ik begrijp het niet. Ik ga wat lezen, Fredy.

Hirsch gaat naar zijn kamer en Dita neemt een boek en begint te lezen.

25ste scène

Kapo Ludwig met bruine band om de arm gaat regelrecht naar kamer van Hirsch. Het publiek ziet hem op de rug. De man neemt geen notie van Dita.

HIRSCH

Dat is de laatste keer, Ludwig.

LUDWIG

En waarom, als ik vragen mag? Ik zal voor jou antwoorden: jij bent kapo.

HIRSCH

Maar neen! Ik kan mijn mensen niet langer bedriegen. In werkelijkheid, hier dus, ben ik heel iemand anders.

LUDWIG

Ben jij dan zo'n verschrikkelijk iemand?

HIRSCH

Dat weet jij maar al te goed, Ludwig.

LUDWIG

Zeg het dan, gewoon hardop.

HIRSCH

Er valt niets meer te zeggen.

LUDWIG

Ben je te laf om te zeggen wat voor vreselijk iemand je bent?

HIRSCH

Iemand... van de verkeerde kant!

Dita schrikt.

LUDWIG

De grote Fredy Hirsch is een nicht.

Hirsch wordt razend en grijpt Ludwig bij zijn keel.

HIRSCH

Riskeer het niet dat ooit nog eens te zeggen.

LUDWIG

Ik ben ook een nicht en ik vind mezelf geen monster. Verdien ik het om als melaatse gebrandmerkt te worden? *toont de roze driehoek op zijn hemd*

HIRSCH

Ludwig, ik wilde je niet kwetsen.

LUDWIG

Wat ga je doen als je hieruit komt? Mensen bedriegen?

HIRSCH

Ik wil niemand bedriegen. Daarom hoeven we elkaar niet meer te zien.

LUDWIG

Onderdruk je gevoelens. Probeer met een meisje te vrijen. Bier zonder schuim.

HIRSCH

Het is voorbij, Ludwig.

Bekijken elkaar verdrietig en zwijgen. Hirsch kust Ludwig op de mond.

26ste scène

Dita sluipt weg.

DITA

Af en toe zien we je hier, mevrouw Edelstein.

EDELSTEIN

Ik ben op weg naar Fredy Hirsch. Ik loop de deur hier niet plat. Maar ze is precies wat overstuurd, onze bibliothecaresse van barak 31. Wat scheelt er?

DITA

Het is een lang verhaal.

EDELSTEIN

Ik ben een en al oor.

DITA

Ik hou ontzettend van Fredy, vooral voor wat hij hier doet. Enkele weken geleden is het begonnen.

Ik zag een kapo bij Hirsch, en mijn idee was dat Fredy dubbelspel speelde. Het liet me niet los.

Tegen wie kan ik het zeggen? Wie is hier te vertrouwen?

EDELSTEIN

Zelf proberen te overleven in deze jungle. Ga verder.

DITA

Zonet heb ik hem opnieuw horen praten met een kapo. Ludwig heet hij. En ik heb ze elkaar zien kussen.

Edelstein is niet verbaasd.

En?

EDELSTEIN

Je weet het nu. Ben je tevreden?

DITA

Wat wilt u zeggen?

EDELSTEIN

Je zocht naar een waarheid, maar naar een waarheid die jou bevalt. Voor jou was Hirsch moedig, charmant, voorbeeldig. En nu ben jij teleurgesteld omdat hij homoseksueel is.

DITA

Dat is zo.

EDELSTEIN

Maar je kan ook blij zijn dat hij één van ons is.

DITA

Natuurlijk ben ik opgelucht. Alleen, ik kan me niet voorstellen dat hij zo is.

EDELSTEIN

Hij voelt zich niet aangetrokken tot vrouwen.

DITA

U wist dat? *Edelstein knikt.*

EDELSTEIN

Zijn familie is naar Zuid-Amerika vertrokken. Hij is hier gebleven om zich op sportgebied in te zetten voor de Joodse jeugd.

DITA

Ik voel me schuldig: ik heb aan hem getwijfeld.

EDELSTEIN

Praat met hem. Was jij niet een beetje...

DITA

Laat alles onder ons blijven, mevrouw.

3de AKTE

1ste scène

Hirsch is aan het pompen.

HIRSCH

Eén, twee drie, vier, vijf...

STEM

Put je lichaam uit.

HIRSCH

Zes, zeven, acht, negen, tien...

STEM

Tem jezelf.

HIRSCH

Elf, twaalf, dertien, veertien...

STEM

Leid je geest af.

HIRSCH

Vijftien...

DITA

Wat ben je jezelf aan het uitsloven!

HIRSCH

Een man moet fit blijven. En zeker wie sport geeft.

DITA

Ik moet de boeken even controleren: ezelsoren, bladen die los zitten...

HIRSCH

Je bent een echte bibliothecaresse. Verantwoordelijkheid nemen, voor niks uit de weg gaan.

DITA

Fredy, ik moet je iets vertellen. Het gaat over Mengele.

HIRSCH

Laat horen.

DITA

Na de inspectie, zoveel weken geleden, hield hij me staande. 'Ik hou je in de gaten. Als ik je betrap, dan beland je op de autopsietafel en snijd ik je open.'

HIRSCH

Daar geniet die vent van.

DITA

Hij bespiedt me. Volgens mij vermoedt hij iets over de bibliotheek.

HIRSCH

Ik denk van niet.

DITA

Anders moet je me maar ontslaan.

HIRSCH

Het is hier gevaarlijk. Maar je gaat door met je werk. Jij zowel als ik voeren onze strijd.

DITA

En Mengele?

HIRSCH

Met hem moeten we voorzichtig zijn. Hij is niet te schatten: nu is hij vriendelijk, dan weer is hij een monster. Een goede raad: als je hem ziet, draai je onopvallend je hoofd weg.

Hij moet vergeten dat je bestaat.

Licht dooft.

2de scène

Spot op Dita, die aan de boeken werkt.

DITA

Ik had hem nog iets moeten vragen. Maar dat ene neemt me zo in beslag. Het is zo moeilijk.

STEM MOEDER

Dita, papa ligt in de ziekenboeg. Hij heeft hoge koorts. Je weet dat je hem niet kan en mag zien.

In een mannenbarak komt geen enkele vrouw.

DITA

En toch ga ik naar hem!

Spot uit

3de scène

DITA

Fredy, excuseer dat ik je stoer. Mag ik je lange donkere jas eens gebruiken?

Ik heb hem echt nodig.

HIRSCH

Jij vraagt nooit iets te veel, Dita.

DITA

Onze papa. Ik wil hem zien. Hij is erg ziek.

HIRSCH

Heb moed, meisje. Hij komt er vast weer bovenop. Wees wel voorzichtig.

Ik heb nog iets voor jou.

DITA

Je maakt me nieuwsgierig.

HIRSCH

Alweer zijn de pakketten voor de gevangenen door de handen van de SS gegaan. Wat ze niet kunnen gebruiken, krijg ik. En dat is voor jou.

DITA

Een blauwe schaar met afgeronde punten!

HIRSCH

Onze bibliothecaresse is in haar nopjes.

DITA

En of! *Geeft hem een kus*. 'De brave soldaat Svejk' zal ervan lusten.

HIRSCH

Hij is niet geschikt voor jongedames.

DITA

Jaja!

HIRSCH

Je bent een gekke meid.

DITA

Met momenten ben ik gelukkig.

Licht dooft

4de scène

Morgenstern ontmoet Dita, die erg in zichzelf gekeerd is.

MORGENSTERN

Dita!

Dita is even verstrooid.

DITA

Oh, meneer Morgenstern. Ik was er even met mijn gedachten niet bij.

MORGENSTERN

Ik had de indruk.

DITA

Vergeef me.

MORGENSTERN

Er is iets.

DITA

Mijn vader! Ik kan niet boos zijn, maar ik zou het willen. Nooit heeft hij iemand kwaad gedaan.

Iedereen heeft hij met respect behandeld. Ze hebben hem alles afgenomen. Hier in dit vreselijke Auschwitz hebben ze zijn leven totaal verwoest!

MORGENSTERN

Dita!

DITA

Mijn vader... moordenaars, ik maak ze af.

MORGENSTERN

Nee, Edita, nee. Onze haat is hun overwinning.

Omhelst haar.

DITA

Ik kan niet huilen.

MORGENSTERN

Wie heengaat, lijdt niet meer. Het is een schrale troost, meisje. Ik weet dat.

Licht dooft.

5de scène

Dita knipt met het schaartje de losse draden van Svejks af.

DITA

Ik las weer geluksmomenten in.

Kom hier, brave soldaat Svejks.

Spot op Dita, die indommelt, soldaat Svejks verschijnt uit het niets.

SVEJK

Ik ben het: de argeloze, altijd vriendelijke soldaat Svejks.

DITA

Zo ben jij! Wat heb ik al om jou gelachen! Ook al zeggen ze dat we jouw gezelschap best vermijden.

SVEJK

Ik weet wat ik doe. Ieder gezag, autoritair of militair, zet ik te kakken.

DITA

Jij bent me d'r eentje. En hoe je erin slaagt!

SVEJK

Heel simpel: ieder bevel neem ik letterlijk, en dat tot in het absurde toe.

DITA

Dankzij jou vergeet ik de gruwel van Auschwitz. Anderzijds werk jij je wel in de nesten.

SVEJK

Maar ik weet telkens de dans te ontspringen. En van mij wordt alles getolereerd.

DITA

Omdat je je altijd als een halvegaren voordoet.

Papa!

6de scène

Renee komt binnen.

RENEE

Zo druk bezig, Dita?

DITA

Svejk probeert me te laten zweven. Enige kerel! Ga zitten. Je loopt hier zomaar niet binnen.

RENEE

Heeft blonde pijpenkrullen, stopt de punt in haar mond en sabbelt erop.

En daar is hij nu op verliefd geworden!

DITA

Je spreekt voor mij wel in raadsels.

RENEE

Er is iemand die daardoor op mij verliefd is.

DITA

Ken ik hem?

RENEE

Je hebt hem zeker al gezien.

DITA

Hoe heet hij?

RENEE

Het is een Roemeen, in een SS-uniform.

DITA

Renee!

RENEE

Ik begrijp je reactie. Luister.

7de scène

Spot op René, Viktor Pestek verschijnt.

PESTEK

Jij daar! Halt!

Renee toont haar angst.

Ik heet Viktor Pestek. Ik wilde je niet laten schrikken. Hoe heet jij?

RENEE

Renee Naumann, meneer. Heb ik iets verkeerd gedaan?

PESTEK

O nee! Ik keek maar wat... ik wil alleen je vriend worden.

Renee kijkt verbaasd.

Ik weet wat jij denkt: weer zo'n gestoorde SS'er. Inderdaad, dat ben ik. Ik vind het niet goed wat jullie overkomt. Walgelijk!

Haalt een muziekdoosje uit zijn zak en geeft het haar.

Voor jou. Een cadeautje.

Renee doet het open en muziek weerklinkt.

Het is een muziekdoosje. Vind je het mooi?

RENEE

Dat kan je niet eten!

PESTEK

Je hebt gelijk. Geef hier.

Zet er zijn voet op.

Neem me niet kwalijk. Ik ben een stomme idioot. Wat wil je dan dat ik voor je meeneem?

...

Ik wil er niets voor terug. Alleen goedmaken voor al dat vreselijks wat wij hier uitspoken.

...

Wil je dat ik je nog eens kom opzoeken?

...

Tot nog eens, Renee.

8ste scène

RENEE

Ik was er helemaal ondersteboven van, Dita.

DITA

Een SS'er!

RENEE

Hij kan doen wat hij wil. Voor niks hoeft hij toestemming te vragen.

DITA

Ga je hem nog ontmoeten?

RENEE

Ik heb hem geen antwoord gegeven.

Margit komt er zich bij voegen.

DITA

Margit, je bent gewoon buiten adem.

MARGIT

Mengele. Dokter Mengele.

RENEE

De engel des doods!

DITA

Loop niet in zijn vizier. Dat heeft hij althans tegen mij gezegd.

MARGIT

'k Heb vreselijke dingen gehoord, weet je? Hij schijnt geobsedeerd te zijn door de kleur van ogen.

DITA

Maar is dat wel zo?

MARGIT

Een Joodse arts heeft in Mengeles kantoor een tafel vol ogen gezien.

RENEE

Om misselijk te worden.

DITA

Mij heeft hij ook gewaarschuwd.

RENEE

Zomaar?

DITA

Hij ging me in de gaten houden.

MARGIT

Ik heb horen vertellen dat hij kinderen bij hun zij aan elkaar heeft genaaid. Ze moeten hebben gegild van de pijn. Kan je nagaan.

RENEE

Een arts moet mensen helpen. Maar hier? Een griezel van een vent.

MARGIT

En dan hoor je weer andere dingen zeggen. Hij maakt de kinderen aan het lachen en zij

verlaten zijn kantoor met een stuk worst of brood. Gekregen van oom Josef.

DITA

Ik mijd hem als de pest.

MARGIT

Lucifer in hoogsteigen persoon.

DITA

Hij heeft een menselijke gedaante aangenomen.

RENEE

Als God bestaat, en ik heb mijn twijfels, bestaat de duivel ook.

MARGIT

God moet het wel goedvinden dat Auschwitz bestaat.

DITA

God zaait en de duivel maait met een zeis.

RENEE

Ik ga naar mijn moeder.

9de scène

Dita en Margit blijven.

MARGIT

Ik moet je iets vertellen.

DITA

'k Zal aanvullen: Renee heeft iets met een SS'er.

MARGIT

Jij wist dat?

DITA

Ze heeft het me gezegd.

MARGIT

Er zijn grenzen, Dita, ook in Auschwitz!

DITA

Heb jij al meer gezien? Kussen ze elkaar?

MARGIT

Ik hoop van niet. 'k Zou nog liever een varken kussen.

DITA

En wie weet het allemaal?

MARGIT

Wij zijn niet de enigen.

DITA

Voor zover ik heb gehoord, vindt ze het zelf niet goed om bevriend te zijn met een SS'er.

MARGIT

Hij is en blijft een cipier, een beul.

DITA

Volgens wat ze zegt, is hij beleefd en attent.

MARGIT

Hoe leg je dat uit?

DITA

Ze heeft een muziekdoosje als cadeau gehad.

MARGIT

Oh!

DITA

Maar dat wilde zij niet.

10de scène

Renee komt terug binnen.

MARGIT

We waren over jou bezig.

RENEE

Ik had zo'n vermoeden.

DITA

Wat heb je daar?

RENEE

Een potje bessenjam.

MARGIT

Wow!

RENEE

Van wie denk je?

DITA

Iedereen zou dat doen.

RENEE

Ik zou hem moeten haten. Ik weet het, maar haat is net als liefde. Heb je een keuze?

MARGIT

En wat nu?

Licht dooft.

11de scène

Dita gaat naar kantoor van Hirsch.

HIRSCH

Voor onze bibliothecaresse gaat vandaag alweer de zon schijnen.

DITA

Wees maar zeker. Even de boeken uitstallen.

HIRSCH

Je ziet er moe uit.

DITA

Dat vreselijke appél! Het duurde een eeuwigheid. Ik haat het.

HIRSCH

Weet je, Edita, waarom het zo lang duurt?

DITA

Ik moet je het antwoord schuldig blijven.

HIRSCH

Iedereen is er nog. Sinds september is geen kind meer verloren. Meer dan 1500 mensen zijn sindsdien overleden door ziekte, ondervoeding, uitputting. Maar geen enkel kind uit barak 31.

We gaan het redden, Edita, we gaan het redden!

DITA

Lichtenstern komt eraan.

Goedendag, meneer Lichtenstern, waarover hebt u het vandaag?

Hirsch kijkt in zijn papieren.

LICHTENSTERN

Over de vulkanen. *Hirsch knikt.*

DITA

Hoe gesmeerd loopt onze school!

LICHTENSTERN

Heel diep binnen brandt de aarde. Soms wordt de druk te groot, en dan ontstaan er een soort schoorstenen, en daardoor komt het gloeiende vulkanische gesteente naar het aardoppervlak.

DITA

Als ik u zo hoor, meneer Lichtenstern, wil ik opnieuw naar school gaan.

LICHTENSTERN

Ik kan zo in mijn lessen opgaan, weet je. Maar ik zie dat meneer Hirsch ook iets voorbereidt.

HIRSCH

Een tactiek uitdenken voor mijn volleybalteam.

LICHTENSTERN

En u wilt winnen?

DITA

Wat had u gedacht, meneer Lichtenstern!

12de scène

Over de scène lopen Mengele en kampcommandant Schwartzhuber.

MENGELE

Autopsie op levende mensen is een groot genot.

SCHWARTZHUBER

Als dat zo voor u is, begrijp ik niet waarom er zoveel waarde aan dit belachelijke familiecamp wordt gehecht.

MENGELE

U weet toch heel goed, Herr Kommandant, dat dit kamp van groot strategisch belang is voor Berlijn.

SCHWARTZHUBER

Na klar, Herr Doktor. Waarom wordt er zoveel voor die Joden gedaan? Straks is er hier nog een crèche. Auschwitz ist kein Kurort!

MENGELE

Reichsführer Himmler heeft het Internationale Rode Kruis aangespoord te komen kijken.

Zo kunnen ze zien hoe goed de Joden het hier wel niet hebben.

SCHWARTZHUBER

Het huis mag worden bezichtigd, de keuken niet, *lacht* alleen de speelkamer.

MENGELE

Heel goed, Herr Kommandant, dan keert het Rode Kruis tevreden terug naar Genève.

SCHWARTZHUBER

Waarom sturen we ze niet gewoon weg als ze komen, of euh... ik stop ze in de oven!

MENGELE

Dat is wat drastisch. We moeten aan de wereld een mooi beeld tonen van ons project, en van ons .

SCHWARTZHUBER

Maar die kinderbarak, wat heeft dat voor nut?

MENGELE

Propaganda, mein Kommandant, Propaganda. We laten de gevangenen brieven schrijven.

Dan kunnen ze daarin vertellen hoe goed ze het wel niet hebben in Auschwitz.

SCHWARTZHUBER

Wat maakt het ons verdammt uit?

MENGELE

Er moeten nog vele Joden naar hier worden afgevoerd.

SCHWARTZHUBER

Maar let wel, ik zal niet dulden dat dit hele circus overlast of wanorde veroorzaakt.

Denkt u dat die Jood Hirsch de orde kan handhaven.

MENGELE

Hij is een Duitser uit de Rijnprovincie.

Licht dooft.

13de scène

Dita komt haar boeken wegleggen. Hirsch ligt uitgestrekt en ziet er niet opgewekt uit.

DITA

Je kijkt zo sip, Fredy? Is er iets met het volleybalteam?

HIRSCH

Het lijkt wel of alles wat ooit belangrijk was, er nu niet meer toe doet. *Staart voor zich uit.*

DITA

Fredy, ik versta je niet.

Fredy toont haar een papier.

Lees wat hier staat.

DITA

Overplaatsing.

HIRSCH

Sonderbehandlung. 6 maanden geleden. Septembertransport.

Kijken elkaar zwijgend aan.

14de scène

Personages lopen heen en weer over het podium.

SS'ER

Komm mal her. Hier zijn de lijsten. Vanaf nu bent u de baas van barak 31.

LICHTENSTERN

Hoe?

SS'ER

De lijsten met namen van het septembertransport. Morgen moet iedereen paraat staan met zijn of haar bezittingen.

LICHTENSTERN

Waarom?

SS'ER

Naar een ander kamp.

LICHTENSTERN

Leest

Hirsch staat als eerste. Naar welk kamp worden zij overgebracht?

SS'ER

U wordt te gepasten tijde op de hoogte gebracht.

15de scène

Naar Hirsch

LICHTENSTERN

Meneer Hirsch!

HIRSCH

Rustig, meneer Lichtenstern. Ik weet het. We zullen afmaken waarmee we begonnen zijn.

DITA

Ben ik erbij?

LICHTENSTERN

Toont haar het papier.

Nee. Iedereen die mee moet, breng ik op de hoogte.

HIRSCH

Alles komt goed, geloof me.

LICHTENSTERN

Het verzet, Fredy, rekent op jou.

HIRSCH

Nee. Hier is het fluitje. Iedereen is paraat.

LICHTENSTERN

Opstand! Geef een teken.

DITA

Er moet iets gebeuren.

LICHTENSTERN

Ze rekenen op jou. De kinderen zullen hoe dan ook sterven. Jij, Fredy, bent onze enige hoop.

HIRSCH

In een opstand zijn de kinderen de eerste slachtoffers.

LICHTENSTERN

Ze vertrouwen je. Je moet hen redden.

HIRSCH

Juist. Ik mag ze niet in de steek laten. Maar ze gaan wel als eersten sneuvelen.

LICHTENSTERN

Denk aan de kinderen die nog naar Auschwitz zullen komen en er de dood vinden.

Wij moeten in opstand komen.

HIRSCH

Geef me de tijd om na te denken.

LICHTENSTERN

Dan kan het te laat zijn.

HIRSCH

De kinderen begeleiden naar de do...

LICHTENSTERN

Misschien is dat de voorbode van wat iedereen over drie maanden te wachten staat.

HIRSCH

Ik kan ze niet bewust de dood in sturen. Dat kan ik niet. laat me even alleen.

Naar zijn kamer

Licht dooft.

16de scène

DITA

Vindt u niet dat hij lang wegblijft?

Ik ga kijken.

Slaakt een gil, grist iets van de tafel en komt naar Lichtenstern.

LICHTENSTERN

Wat is er toch?

DITA

Fredy Hirsch is dood. Dat heb ik op zijn tafel gevonden.

LICHTENSTERN

Luminal!

DITA

Wat?

LICHTENSTERN

Een overdosis kalmeringsmiddelen. We kunnen niets meer voor hem doen.

Het verzet moet op de hoogte worden gebracht. Als het maar niet te laat is!

4de AKTE

1ste scène

Geluid van vrachtwagens, van huilende kinderen...

Dita, Lichtenstern naar de kant van de scène.

STEM

Schnell!

Hundesau!

Schweinhunde!

Herhalen: Schnell! Hundesau! Schweinhunde!

Kinderen lopen voorbij, alsook meneer Morgenstern die naar Dita wuift.

Stilte

STEM

8 maart 1944. 3792 gevangenen uit het familiecamp zijn vergast en verbrand in Crematorium III van Auschwitz-Birkenau.

Licht dooft.

2de scène

Spot op de scène.

Op het podium: vertrapte hoeden, lege kommen, verkreukeld papier, kapot speelgoed, verfomfaaide kledingstukken...

Dita raapt enkele papieren vogeltjes van meneer Morgenstern op.

DITA

Deze dag is geen dag als andere dagen.

Het kamp lijkt wel verlaten. Waar zijn ze?

EDELSTEIN

Je praat tegen jezelf?

DITA

Kijk, het hoofdje van een klein poppetje. Het wordt precies donker, en dat bij klaarlichte dag!

Van bovenuit dwarrelen grijze papiertjes die asvlokken suggereren.

EDELSTEIN

Onze vrienden van het septembertransport.

Dita maakt een kommetje met haar handen om de vlokken op te vangen.

DITA

Ze komen bij ons terug.

EDELSTEIN

Ze zullen nooit meer uit Auschwitz weggaan.

DITA

Waar blijven de leraren voor hun boeken?

LICHTENSTERN

Sommige leraren zullen geen les meer geven.

EDELSTEIN

Of ze hebben de kracht of de moed niet meer.

DITA

Iedereen mist Fredy Hirsch.

LICHTENSTERN

Ja. Ik denk dat hij uit trots er een einde aan heeft gemaakt.

EDELSTEIN

Hij voelde zich bedrogen en verraden door zijn eigen landgenoten, de Duitsers.

DITA

Maar hoe moet het nu verder?

LICHTENSTERN

Wie achterblijft, is bang.

EDELSTEIN

Iedereen is van slag.

DITA

We moeten iets doen.

LICHTENSTERN

Edita, lees iets voor. Jij bent de bibliothecaresse van barak 31.

Lichtenstern en Edelstein gaan zitten en zijn in zichzelf gekeerd.

DITA

Goed. Ik neem het meest gehavende boek. De bibliotheek is nu meer dan een medicijnkastje voor iedereen.

Kom hier, ouwe gabber.

Lichtenstern kijkt op.

De lotgevallen van de brave soldaat Svejk.

Dita articuleert maar brengt geen geluid voort. Lichtenstern en Edelstein ontwaken als uit een droom...

na enkele seconden beginnen ze te applaudiseren.

Dita klapt het boek dicht.

LICHTENSTERN

De batterijen zijn weer opgeladen.

3de scène

DITA

In zichzelf

Waarom zelfmoord, Fredy? Jij bent niet zomaar weggelopen van je verantwoordelijkheden.

In jou kwamen het Joodse en het Germaanse samen. Jij had een missie. Jij wist dat de overplaatsing op een drama zou uitlopen.

EDELSTEIN

Voortdurend ben je weg. Ik weet waarom, wat zeg ik, aan wie jij denkt.

DITA

Dat kan ik niet ontkennen. Wat wordt er over zijn dood gezegd?

EDELSTEIN

Hij heeft zichzelf vergiftigd met die vreselijke producten.

DITA

Waarom heeft hij het gedaan? Welke verhalen doen de ronde?

EDELSTEIN

De ene zegt dat hij bang was om te stikken in de gaskamers, de andere dat hij verslaafd was aan jullie. Er was iemand die zei dat hij niet kon aanzien dat ze de kinderen zouden doden.

Iemand zei dat het een daad van verzet was. Zo konden de nazi's hem niet ombrengen.

DITA

En wie spreekt er nu de waarheid?

EDELSTEIN

Allemaal.

DITA

En nu weet ik nog niets.

EDELSTEIN

Luister. Je moet in contact komen met Kurt.

DITA

Er zijn er hier zoveel die Kurt heten!

EDELSTEIN

Ja, maar hij is volledig kaal. Je kunt hem niet missen. Daarbij is hij altijd aan het opruimen, vegen, schoonmaken.

3de scène

Contact met Kurt die aan het vegen is.

DITA

Neemt u me niet kwalijk. Ik wil graag iets weten.

Kurt wil weggkomen.

Alstublieft, het gaat over Fredy Hirsch.

KURT

Ik weet van niks. Laat me met rust.

DITA

Ik wil u echt niet lastig vallen.

KURT

Ik ben gewoon de schoonmaker van de werkplaats.

Kurt wil weg.

DITA

Wacht even. Ik wil met u praten.

KURT

Wat wil je van me?

DITA

Ik ben assistente uit Blok 31. Ik ben echt te vertrouwen. Dat kan u navragen bij Miriam Edelstein.

KURT

Zeg op.

DITA

Ik probeer te begrijpen waarom Fredy Hirsch zelfmoord heeft gepleegd.

KURT

Heel eenvoudig: hij heeft het opgegeven.

DITA

Wat zegt u?

KURT

Afgehaakt. Hij zat in het verzet. Er is hem gevraagd de opstand in Auschwitz te leiden, en dat durfde hij niet.

DITA

Dat geloof ik niet.

KURT

Zo is het gegaan.

DITA

U kende Fredy Hirsch niet. U weet niets van hem. Het verzet is niet van alles op de hoogte.

KURT

De leiding van het verzet had hem aangewezen, en hij is pillen gaan slikken om overal vanaf te zijn.

DITA

U begrijpt er echt niks van.

KURT

Luister, meisje. Blok 31 is één grote poppenkast, wat zeg ik, het hele familiecamp. Wij hebben ons allemaal laten gebruiken. Wij zijn gewoon een soort kindermeisjes geweest.

DITA

Wat bedoelt u?

KURT

Dit is een modelkamp, alleen maar om de internationale waarnemers van het Rode Kruis om de tuin te leiden.

DITA

Dat begrijp ik niet.

KURT

Ze komen naar hier om te onderzoeken of de geruchten kloppen dat de kampen slachthuizen zijn. Alles hier is puur decor, en wij zijn de acteurs in deze klucht.

Kurt loopt weg.

DITA

Kindermeisjes van de nazi's! Doen wij zo ons best voor Blok 31 ter meerdere eer en glorie van de Duitsers. Dus alles is hier een leugen?

4de scène

Dita en Edelstein in barak

EDELSTEIN

Je lijkt wel buiten adem, Dita!

DITA

Heb Kurt ontmoet.

EDELSTEIN

Kurt is het verzet. En ben je nu wijzer geworden?

DITA

Het is krankzinnig. Het familiecamp is een dekmantel van de nazi's voor als buitenlandse waarnemers komen om te inspecteren.

U wist het?

EDELSTEIN

Het is waar, Dita.

DITA

Al die tijd hebben wij de Duitsers geholpen?

EDELSTEIN

Zij hadden een plan, maar wij, wij hebben ons eigen plan. Ze wilden een pakhuis met kinderen die als oud vuil waren weggezet. En wij hebben er een school van gemaakt.

DITA

En waar heeft het toe geleid?

...

Alle kinderen van het septembertransport zijn dood.

EDELSTEIN

Het was de moeite waard. Weet je nog hoeveel plezier ze hadden? Herinner je je nog hun blijde gezichten wanneer ze naar de verhalen van onze boeken luisterden of Alouette zongen?

DITA

Ja, ze waren gelukkig.

EDELSTEIN

Als je gelukkig bent geweest, ook al is het maar voor even, is het de moeite waard.

DITA

Mijn kleine bibliotheek was voor ze een moment van geluk.

Ik ben bang, Miriam.

EDELSTEIN

De oorlog blijft niet eeuwig duren.

DITA

Straks komen de internationale waarnemers.

EDELSTEIN

En die denken dat de kinderen het in Auschwitz redden. De gaskamers worden verborgen gehouden.

DITA

En de waarnemers worden in de maling genomen.

EDELSTEIN

O nee!

DITA

O nee?

EDELSTEIN

Dat is ons moment. We zullen ze hier niet weg laten gaan voor ze weten hoe het hier zit.

DITA

Hoe?

EDELSTEIN

Fredy schreef niet alleen rapporten voor de commandant. Hij had van alles verzameld. Gegevens, namen, data. Een heel dossier had hij aangelegd hoe het er hier in Auschwitz aan toe gaat.

En dat wilde hij aan een neutrale waarnemer geven.

DITA

Dat kan hij dus niet meer doen.

EDELSTEIN

Maar we geven ons niet over.

DITA

Waarom heeft hij dan op het laatste moment zelfmoord gepleegd?

EDELSTEIN

Toen men zeker wist dat het hele septembertransport naar de gaskamer ging, heeft men hem gevraagd een opstand te leiden.

DITA

En dat heeft hij geweigerd!

EDELSTEIN

Een opstand van families met oude mensen en kinderen tegenover gewapende SS'ers
was geen geweldig plan.

DITA

En toen pleegde hij zelfmoord. Waarom?

EDELSTEIN

Ja, waarom? Er is nu eenmaal niet op alles een antwoord.

Licht dooft.

5de scène

*Boven het podium verschijnt de tekst 'Alouette'. Avi Ofir en enkele kinderen in het midden
van de scène beginnen te zingen. Avi Ofir geeft een teken aan het publiek voor samenzang.*

Tekst ALOUETTE

Alouette, gentille alouette

Alouette, je te plumerai

Alouette, gentille alouette

Alouette, je te plumerai

Je te plumerai la tête

Je te plumerai la tête

Et la tête

Et la tête

Alouett'

Alouett'

Oh

Zie verder www.kidsongs.com/lyrics/alouette

Vanuit de coulissen gefluit.

STEM

Aufs Neue! Verdammt noch mal, Judenschweine!

Eins, zwei... neunundvierzig, fünfzig, einundfünfzig, zweiund... *sterft uit*

Kinderen haperen met zingen.

AVI OFIR

Niet afgeleid zijn! Nog even! We zijn vandaag allemaal gelukkig!

Einde van het lied.

Jullie hebben dat heel goed gedaan. Ze hebben jullie overal gehoord, ook onze vijand.

6de scène

Dita, Lichtenstern, Margit, Edelstein, Renee komen de barak binnen.

AVI OFIR

Wat is er, Dita?

DITA

Ik voel mijn benen niet meer. Voortdurend opnieuw tellen.

LICHTENSTERN

Het is niet de eerste keer, en het zal ook niet de laatste zijn.

MARGIT

Het was weer prijs.

RENEE

Een ontsnapping naar het schijnt.

LICHTENSTERN

Van een gevangene met de hulp van een SS-bewaker.

MARGIT

Kijkt naar Renee.

En het zou...

AVI OFIR

We zingen nog één keer, en dan beginnen we eraan.

Samenzang Alouette

Iedereen applaudisseert.

LICHTENSTERN

Vrienden, jullie hebben zo enthousiast gezongen dat ik jullie vreugde nog ga vergroten!

DITA

Ik ben meer dan benieuwd.

LICHTENSTERN

Het is zo ver. We vieren het begin van het Pesachfeest.

MARGIT

Heel mooi, meneer Lichtenstern, maar hoe?

LICHTENSTERN

Ik heb het voor mekaar gekregen. Jaja, ik weet het. We hebben geen wijn of vruchtensap of ongezuurd brood, maar mevrouw Edelstein heeft er wat op gevonden.

Mevrouw Edelstein.

EDELSTEIN

Toont de schotel met wat deeg erop.

Denk maar dat het ongezuurd brood is. Laat het jullie smaken. O ja, en het ei, dat denken jullie erbij.

LICHTENSTERN

Geen Sederfeest zonder het verhaal uit de Haggada. Dita, hebben wij het boek?

DITA

Nee, meneer Lichtenstern, dat weet u maar al te goed.

LICHTENSTERN

Wie van ons kan het verhaal vertellen?

MARGIT

Welk verhaal is het?

LICHTENSTERN

Ja, meisje, het is voor ons al een hele tijd geleden.

Wie?

Niemand steekt zijn hand op.

EDELSTEIN

Jullie mogen meneer Lichtenstern toch niet ontgoochelen!

Stilte

LICHTENSTERN

Niemand?

Stilaan begint iedereen Dita te scanderen.

ALLEN

Dita –Dita...

Dita reageert: ze staat op, de anderen ook.

LICHTENSTERN

Bravo! We hebben zonet het ongezuurde brood gegeten. Net als onze voorouders tijdens de exodus, de uittocht!

MARGIT

Ja, ik weet het opnieuw.

RENEE

Ik ook! Toen vertrokken ze uit Egypte op weg naar de vrijheid.

Lichtenstern doet een teken en iedereen gaat zitten.

DITA

Van de oude farao mogen de Israëlieten in Egypte wonen. Het ging ze goed. Tot de oude koning stierf en er een andere kwam. Die hield niet van de Israëlieten. Ze moesten slavenarbeid verrichten, ze werden geslagen.

En op een dag roept God één van hen bij zich.

Mozes, ik heb gezien hoe moeilijk mijn volk het heeft. Ga daarom naar de farao en zeg hem dat hij de Israëlieten moet laten gaan.

Ik, God, zal hen naar een mooi en groot land brengen. Een land van melk en honig.

En wat zei de farao? Ik laat je volk niet gaan. En toen werd God boos. De Nijl vervuilde en er kwamen muggen, horzels, sprinkhanen en nare ziekten. Maar de farao liet de Israëlieten niet gaan.

LICHTENSTERN

En hoe gaat het dan verder?

Margit, jij kent ook dat verhaal?

MARGIT

En wat gebeurde er toen? Alle oudste kinderen stierven, alsook de zoon van de farao.

De farao laat Mozes halen en zegt hem: Verlaat zo vlug mogelijk mijn land en neem je volk mee. En diezelfde nacht pakken de Israëlieten al hun spullen bij elkaar. Ze nemen eten en drinken en vertrekken richting zee.

Maar de farao krijgt er spijt van dat hij de Israëlieten heeft laten gaan.

Wat ben ik een uilskuiken! dacht hij bij zichzelf. Nu hebben we geen slaven meer. We gaan ze terughalen.

En toen zei God tegen Mozes...

RENEE

Mag ik verder, meneer Lichtenstern?

LICHTENSTERN

Ja, Renee.

RENEE

Pak je stok en strek je arm uit over de zee.

Dat deed Mozes.

Muziek: zachtjes zet filmmuziek Exodus in.

Belichting: hel licht

Toen stak er een hevige wind op. Het water werd weggeblazen en de Israëlieten kunnen zomaar door de zee lopen. Rechts en links van hen is het water. En waar ze lopen, is het droog.

De farao en zijn soldaten komen hen achterna. Ze zullen de Israëlieten grijpen en terugvoeren naar Egypte. Maar wat gebeurt er? Tijdens de achtervolging blijven de wielen van de Egyptische wagens in de modder steken.

De Israëlieten rennen zo hard als ze kunnen naar de overkant. En eenmaal als ze die bereikt hebben, gaat de wind liggen. Het water stroomt terug, en alle Egyptenaren verdrinken.

Filmmuziek Exodus crescendo

De Israëlieten zijn eindelijk vrij. Ze danken God dat hij hen heeft gered.

Allen applaudiseren.

Avi Ofir zet Ode an die Freude in. Tekst verschijnt boven het podium.

TEKST Ode an die Freude

O Freunde, nicht diese Töne!

Sondern lasst uns angenehmere anstimmen

Und freudenvollere!

Freude, schöner Götterfunken,

Tochter aus Elysium,

Wir betreten Feuertrunken,

Himmlische, dein Heiligtum!

*Deine Zauber binden wieder,
Was die Mode streng geteilt;
Alle Menschen werden Brüder,
Wo dein sanfter Flügel weilt.*

...

Belichting: van hel licht naar donker op het moment dat Mengele verschijnt. Walkürenritt van Wagner weerklinkt.

Lichtenstern verandert van houding. Mengele doet een teken dat men best doorgaat met zingen.

Ode an die Freude overheerst.

Applaus.

Mengele verdwijnt. Licht dooft.

Geluid van sirenes

7de scène

Gesprek tussen moeder Liesl en dochter Dita – Dita kamt de haren van haar moeder.

LIESL

Het deed goed. Ik zou mijn hoofd kapot krabben. Was je handen, Dita!

DITA

Mama, we zijn wel hier!

LIESL

Vluchten uit Auschwitz staat gelijk met zelfmoord. Ze worden allemaal teruggehaald en opgehangen.

DITA

Waarom je leven zo in gevaar brengen?

LIESL

De geruchten gaan dat de Russen de Duitsers aan het terugdringen zijn. Het is misschien allemaal nog vlugger voorbij dan we gedacht hebben.

DITA

Wat staat er ons nog te wachten?

LIESL

Weet je waar het om gaat? Het gaat ons er niet om of die man weet te ontkomen of niet.

Het raakt ons allen. Een lepel soep minder of urenlang in de kou moeten staan voor het appél.

DITA

Vluchten heeft geen zin. Nu niet!

LIESL

Het heeft zin om strijd te voeren. Moeten we wachten tot er wordt besloten ons te vermoorden?

Licht dooft.

8ste scène

Geluid van treinen

Aan tafel in barak

EDELSTEIN

Je zag er daarnet niet erg gelukkig uit, collega Lichtenstern.

LICHTENSTERN

Ik zag het even niet meer zitten.

Dita komt binnen.

DITA

Dag allemaal. Meneer Lichtenstern?

EDELSTEIN

Maak je geen zorgen, Dita.

LICHTENSTERN

Met drie transporten vanuit Theresienstadt zijn er samen driehonderd kinderen bijgekomen.

AVI OFIR

We hebben zonet nieuwe groepen kunnen maken. Even vreesden we de bib te moeten sluiten.

EDELSTEIN

Tijdelijk.

AVI OFIR

Maar we hebben alles terug onder controle.

DITA

Ik begrijp het. De kamer van Fredy. Mijn moeder en ik moeten ons bed delen met een derde gevangene: een Nederlandse vrouw. Ze lag de hele nacht te beven.

LICHTENSTERN

De kleinsten baren me zorgen. Ze kunnen niet rustig blijven zitten.

EDELSTEIN

Gek worden ze van de jeuk. Die smerige luizen, vlooiën!

AVI OFIR

Wat kunnen we eraan doen?

EDELSTEIN

Het beetje steenkool dat we hebben, gaan we gebruiken. Daarmee verwarmen we water en daarin wordt het ondergoed van de kinderen gewassen.

DITA

En hoe ga je de kleren droog krijgen?

AVI OFIR

Het is mei!

EDELSTEIN

In elk geval zijn de meeste beestjes verdronken.

LICHTENSTERN

Dita, wil jij je straks voor de nieuwe kinderen voorstellen?

Licht dooft.

9de scène

De personages die de kinderen vertolken, hebben een andere outfit.

LICHTENSTERN

Lieve kinderen, wie van jullie heeft er nog jeuk?

Één steekt zijn vinger op.

Haast niemand, zie ik.

Geroezemoes van kinderen

Wat zeg je?

KIND

Mijn broek is nat.

LICHTENSTERN

Ssst! Ik versta je bijna niet.

Ha ja, je kleren zijn nog wat vochtig.

Maar het is mei en al wat zachter.

KIND

Meneer, is dit een schooltje?

LICHTENSTERN

Ja, maar eerste plicht mondje dicht. Tegen niemand, maar ook tegen niemand zeggen.

We gaan hier leuke dingen leren.

Wie van jullie leest graag?

KINDEREN

Ikke....

LICHTENSTERN

Dat is een meevaller, he, mevrouw Edelstein.

EDELSTEIN

In elk geval, meneer directeur.

LICHTENSTERN

Juffrouw, wil jij je voorstellen?

DITA

Ik ben Edita Adlerova, de bibliothecaresse van onze bibliotheek.

We hebben acht papieren boeken...

Gegniffel

En een half dozijn levende boeken.

KINDEREN

Euh!

DITA

Die levende boeken zijn mensen die de inhoud van bepaalde boeken aan jullie komen vertellen.

KIND

Dan kunnen we die ook lenen?

Gegniffel

DITA

Voor de middagactiviteiten.

KINDEREN

Wow!

LICHTENSTERN

Kom, kinderen, we gaan naar buiten.

5de AKTE

1ste scène

Een SS'er komt iets meedelen aan meneer Lichtenstern. Over het podium lopen Margit en Renee.

Renee huilt.

Margit en Renee naar Dita.

DITA

Wat is er aan de hand ? Renee?

MARGIT

Hij was gevlucht en ze hebben hem gearresteerd.

DITA

Over wie heb je 't?

RENEE

De nazi Viktor Pestek. De SS'er die geen nazi wilde zijn.

MARGIT

Dat is de nazi die...

RENEE

Voortdurend naar me keek. Hij vond het verschrikkelijk wat hier allemaal gebeurde.

DITA

Daarom is hij gedeserteerd, maar het heeft anders uitgepakt.

RENEE

Hij was geen slecht mens.

DITA

Kan je als Jood van een nazi zeggen dat...

MARGIT

Er lopen hier jonge kerels rond in een zwart uniform met hoge laarzen. Ik zag niet een beul of bewaker, maar een jongen.

RENEE

Weet je wat zijn bedoeling was?

Hij wou me samen met mijn moeder hier weghalen.

DITA

Renee, ik denk dat je gelijk hebt.

Licht dooft.

2de scène

LICHTENSTERN

Is er iets, Dita?

DITA

Nee.

LICHTENSTERN

Je kijkt enigszins bedrukt. Misschien heb ik een berichtje dat iedereen, en ik zeg wel: iedereen, zal opbeuren.

EDELSTEIN

Laat horen, directeur.

LICHTENSTERN

Iedere volwassene krijgt van de nazi's een kaart om aan zijn dierbaren te schrijven.

DITA

Dat is nu eens goed nieuws.

EDELSTEIN

Vind jij dat?

DITA

Waarom reageert u zo?

EDELSTEIN

De mensen van het septembertransport kregen ook kaarten om te schrijven, maar zijn meteen daarna...

AVI OFIR

Naar de gaskamers gestuurd.

DITA

Maar de nazi's kunnen toch niet allemaal slecht zijn!

LICHTENSTERN

Ik heb wel instructies gehad: geen negatieve berichten of laster over het Derde Rijk.

EDELSTEIN

Dat kunnen we controleren.

DITA

Ik doe mee.

LICHTENSTERN

Bepaalde woorden als honger, dood en executie zijn uit den boze. In dat geval worden de kaarten vernietigd en de afzenders streng gestraft.

DITA

We moeten dankbaar zijn. De nazi's geven ons de kans om aan onze familie voedselpakketten te vragen.

EDELSTEIN

De Duitsers zijn pragmatisch. De pakketten worden gecontroleerd, en ze stelen artikelen.

LICHTENSTERN

En zo kunnen ze een enorme voorraad levensmiddelen aanleggen.

AVI OFIR

En de Joden buiten het kamp krijgen geruststellende berichten over hun familieleden.

DITA

Die lijnrecht tegenover allerlei geruchten staan.

EDELSTEIN

De mensen van het decembertransport zijn hier nu ook zes maanden. Net even lang als diegenen van het septembertransport!

DITA

Maar iedereen moet nu kaarten schrijven!

LICHTENSTERN

Kijkt in het onbestemde.

Hoop, angst, onzekerheid.

Licht dooft.

3de scène

Dita en moeder Liesl

DITA

Mama, heb je 't gehoord?

LIESL

Wat?

DITA

O... je hebt al een kaart!

LIESL

Schrijf jij naar je tante en vraag hoe het met je nichtjes is.

DITA

Die kaart zal vlug vol staan.

LIESL

Hooguit dertig woorden op een kaart.

DITA

En we kunnen ook niet alles schrijven.

LIESL

Dat weet ik ook. Daarop heeft men bij het uitdelen op gehamerd.

DITA

Jammer dat we niet kunnen schrijven wat er in ons omgaat.

LIESL

We moeten het erg algemeen houden. Het zijn misschien onze laatste dertig woorden.

DITA

Moet ik aanvullen: voor we naar de gaskamers gaan!

Luister, mama, eigenlijk moeten we de waarheid vertellen.

LIESL

Doe niet zo impulsief. Denk aan de gevolgen. Geef de kaart hier.

DITA

Als de kaart op zijn bestemming aankomt, zal er wellicht niemand van onze familie meer zijn om ze in ontvangst te nemen.

Licht dooft.

4de scène

Dita stalt de boeken uit.

EDELSTEIN

Verloren moeite!

DITA

Hoe?

EDELSTEIN

Ze komen niet. Dat heb ik van horen zeggen.

DITA

Kom, wees duidelijk.

EDELSTEIN

De internationale waarnemers van het Rode Kruis zijn in Theresienstadt geweest. Ze komen niet naar Auschwitz. Zo goed hebben de nazi's alles georganiseerd.

DITA

Als het Rode Kruis niet komt...

EDELSTEIN

Dan heeft Himmler dit familiekamp niet meer nodig.

5de scène

Kinderen in de barak, de leerkrachten en Dita

LICHTENSTERN

Beste leerkrachten, leerlingen en assistenten. De leiding van Auschwitz-Birkenau heeft me zo pas meegedeeld dat het familiekamp wordt opgeheven. Dit is de laatste schooldag van Blok 31.

Gemompel

Morgen zal de SS een selectie maken. Er zullen twee groepen worden gevormd.

Een groep die naar een ander kamp wordt overgebracht, en een groep die hier blijft.

AVI OFIR

Wat voor selectie?

LICHTENSTERN

Dat is me niet gezegd. Het gaat jullie allen goed.

Iedereen verlaat de scène, behalve Dita.

6de scène

Dita alleen met haar boeken

Ze doorbladert de atlas.

DITA

Londen, Montevideo, Ottawa, Lissabon, Peking...

STEM AVI OFIR

De Apennijnen zijn een gebergte in Italië. Ze strekken zich uit over het gehele schiereiland.

Bergketens ontstaan omdat er twee oceanische platen uit elkaar drijven.

DITA

De graaf van Montecristo.

En hier mijn privé leraar geschiedenis: meneer Wells.

Dank u wel.

Mijn Russische grammatica. Niet te lezen.

Als twee rechten elkaar snijden... oh! Meetkunde!

Hier ben jij: mijn brave soldaat Svejik. Je hebt me leuke momenten gegeven. Bedankt.

Kijkt naar al haar boeken.

Ik bedank natuurlijk ook jullie in naam van alle kinderen. Jullie hebben ze door de geografie en de geschiedenis van de wereld geleid.

Jullie, oude boeken, hebben alle(n) een geweldige prestatie geleverd.

Vaarwel vrienden. Blijf bij elkaar liggen onder de grond in een diepe slaap.

Dita komt naar buiten.

7de scène

Decor barak 31 in het donker.

MARGIT

Het is allemaal voorbij.

DITA

Ik vrees het.

Margit neemt Dita's handen vast.

MARGIT

Ik ben bang.

DITA

Iedereen. Wij allemaal zijn bang.

MARGIT

Wat gaat er met ons gebeuren?

DITA

Ik weet het niet. Niemand weet het. Jij en ik kunnen niets doen.

MARGIT

Denk je dat er een opstand komt?

DITA

Ik geloof van niet. Als het er met Fredy Hirsch niet van gekomen is, komt het er nu zeker niet van.

MARGIT

Dan moeten we bidden.

DITA

Doe je best maar.

MARGIT

Ga jij dan niet bidden?

DITA

Bidden? Tot wie?

MARGIT

Tot God natuurlijk. Tot wie anders? Dat moet jij ook doen.

DITA

Naar de honderdduizenden Joden die sinds 1939 tot Hem gebeden hebben, heeft Hij ook niet geluisterd.

MARGIT

Misschien hebben we niet genoeg gebeden of niet hard genoeg, en heeft Hij ons niet gehoord.

DITA

Margit, God weet wel dat je op de sabbat een knoop aan je jas hebt genaaid om je daar vervolgens voor te straffen. Maar hij heeft zeker niet gehoord dat er vele duizenden onschuldige mensen zijn vermoord en dat er nog duizenden anderen gevangen worden gehouden en nog slechter worden behandeld dan honden.

Denk jij nou echt dat Hij dat niet heeft gehoord?

MARGIT

Ik weet het niet.

DITA

Ik ben een zondares.

MARGIT

Zeg dat niet. God zal je straffen.

DITA

Nog meer?

MARGIT

Straks ga je naar de hel.

DITA

Naïef kind! We zijn al in de hel.

Licht dooft.

8ste scène

Mengele en twee SS'ers – 5 gevangenen – Avi Ofir, Edelstein, Lichtenstern – Margit, Dita, Liesl

SS'ers gevolgd door Mengele komen op, de anderen springen op

MENGELE

Kijkt naar barak 31

Hier staan er geen stapelbedden.

SS'ER1

En het stinkt niet, Herr Doktor.

Gevangenen omhelzen elkaar, kussen elkaar...

GEVANGENE1

Ik zei toen nog dat we naar Amerika moesten gaan.

GEVANGENE2

Sterkte. We hebben een wonder nodig.

GEVANGENE3

Er gaan geruchten dat de Duitsers zware verliezen lijden.

GEVANGENE4

Niet omkijken!

GEVANGENE5

Het einde van het Derde Rijk.

SS'ER2

Dokter Mengele zal jullie in twee groepen verdelen. De ene groep aan zijn linkerkant blijft hier in Auschwitz.

Wie aan zijn rechterkant staat, wordt in een ander kamp tewerkgesteld.

SS'ER1

Dokter Mengele gaat jullie naam, nummer, leeftijd, beroep vragen. Antwoord duidelijk.

Avi Ofir, Edelstein, Lichtenstern komen eerst aan de beurt. Zij zeggen hun naam, nummer, articuleren leeftijd en beroep. Mengele luistert niet en plaatst ze aan zijn linkerkant.

MENGELE

Naam?

AVI OFIR

Avi Ofir.

MENGELE

Nummer?

AVI OFIR

71152.

MENGELE

Nächst.

EDELSTEIN

Miriam Edelstein. *Mengele en de anderen articuleren de rest.*

...

LICHTENSTERN

Seppl Lichtenstern. *Articuleren*

...

De 5 gevangenen komen naar hem toe, articuleren en worden naar links en rechts verwezen.

Mengele doet een teken naar Dita.

MENGELE

Naam?

DITA

Edita Adlerova.

MENGELE

Nummer?

DITA

67894.

MENGELE

Leeftijd?

DITA

16 jaar.

MENGELE

Beroep?

DITA

Schilderes.

MENGELE

Schilderes?

Wat schilder je: mensen of portretten?

DITA

Ik schilder landschappen en portretten.

MENGELE

Zou je mij kunnen schilderen?

DITA

Jazeker, meneer.

Mengele blijft haar aankijken, glimlacht en stuurt haar naar rechts.

Liesl komt aan de beurt.

LIESL

Ik heet Liesl...

MENGELE

Links.

Mengele kijkt even niet en Liesl loopt naar rechts. Dita en Liesl pakken elkaars handen vast

en bekijken elkaar.

Margit komt voor Mengele.

MENGELE

Rechts.

Margit gaat voor Liesl staan.

SS'ER2

Al wie rechts staat, gaat zich klaarmaken om met de trein te vertrekken naar Bergen-Belsen.

Treingeluiden

9de scène

Alleen op de scène: drie bedden met Dita, Margit en Liesl.

Alle drie slapen ze

Suggesteren van nachtmerrie bij de drie personages bij het horen van de volgende woorden.

STEM

Vuile Joodse teven. Naar de gaskamer. Autopsie. Judensau. Raus. Schnell.

Spot op Dita.

Dita komt recht in haar bed. Volgende personages verschijnen: Hirsch, Edelstein,

Lichtenstern, Morgenstern, papa.

DITA

Fredy, Miriam, meneer Lichtenstern, meneer Morgenstern, papa!

LIESL

Sst! Slaap Dita.

MARGIT

Duwt Liesl en Dita.

Horen jullie dat ook?

DITA

Wat is er?

Ze zijn terug.

MARGIT

Word wakker, Dita.

10de scène

Twee Engelsen lopen over het podium.

ENGELSMAN1

Oh my God!

MARGIT

Wie zijn jullie?

ENGELSMAN2

I don't understand, young lady.

LIESL

Dat zijn geen Duitsers.

DITA

Het zijn Engelsen!

MARGIT

Engelsen!

ENGELSMAN1

Yes.

In naam van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en zijn bondgenoten: dit kamp is bevrijd.

ENGELSMAN2

U bent vrij.

DITA-LIESL-MARGIT

Vrij? Vrij?